

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kunniga och filantropiskt tänkande socionomstudenter med ett stänk av nationell identitetskänsla

**- En kvantitativ enkätstudie om socionomstudenters
kunskaper och attityder gällande flyktingsituationen
augusti-december 2015**

Mai Le Thi & Sofia Larsson

Kandidatuppsats SOPA63
VT 2016
Handledare: Anna Tegunimataka

Abstract

Authors: Mai Le Thi and Sofia Larsson

Title: “Knowledgeable and philanthropically thinking social work students with a splash of national feeling of identity – A quantitative survey study of social work students’ knowledge and attitudes regarding the refugee situation from August-December 2015”

Supervisor: Anna Tegunimataka

Assessor: Lars B. Ohlsson

In this thesis we have focused on students in social work at three universities in the southern parts of Sweden. The aim of the study was to examine the students knowledge about, and attitudes towards the refugee situation in august-december of 2015, and also if this knowledge and these attitudes are different in conjunction with the education. There are many previous studies examining attitudes toward refugees and immigration but not so many concerning social work students and especially not in this very special and different situation that the refugee situation of 2015 constitute. To perform the study, 282 surveys were distributed and obtained from students on the first and seventh term of education. Their answers were then analyzed using three different theories: philanthropy, national identity/nationstate and knowledge theory. In this study we found that the social work students in general have positive attitudes toward the refugee situation and also a good knowledge about the same. We also found a slight covariance between knowledge and attitudes and results showed that both attitudes towards and knowledge about the refugee situation change in conjunction with the education.

Key words: refugee situation, attitudes, knowledge, national identity, knowledge theory, philanthropy, social work students.

Förord

YES!

Vi vill först tacka vår handledare Anna Tegunimataka som på ett fantastiskt sätt har väglett oss genom djungeln av teoretiska begrepp och den snåriga stig som är SPSS. Tack för att du från första stund trott på idén och väckt nya tankar och resonemang.

Ett oändligt stort tack till alla socionomstudenter som ställt upp i vår enkätundersökning, utan er hade vi inte haft någon uppsats! Vi vill också tacka alla kursansvariga och lärare som har mottagit oss med mycket värme och ett stort tack för ert visade intresse för vår uppsats, det har gett oss motivation till att tro på vår idé.

Slutligen vill vi ge varandra den allra varmaste applåden och klappen på axeln för ett väl genomfört samarbete under hela denna halva termin och det utan tvekan roligaste uppsatsskrivande världen någonsin skådat!

Sofia Larsson och Mai Le Thi

Lund 2016-05-16

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	4
1.1 Problemformulering	4
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar.....	6
2 Definitioner	7
3 Kunskapsläge.....	8
3.1 Kön och ålder.....	8
3.2 Etnisk bakgrund och kontakt med invandrare.....	9
3.3 Politisk åskådning och nationell identitet	10
3.4 Utbildningsnivå, kunskapsförändring över tid och kunskap i förhållande till attityder	12
4 Teori.....	14
4.1 Nationalstaten och filantropi.....	14
4.2 Kunskap som teori.....	15
5 Hypotesformulering	17
6 Metod.....	18
6.1 Val av metod	18
6.2 Metodens förtjänster och begränsningar	18
6.3 Urval och tillvägagångssätt.....	19
6.4 Studiens tillförlitlighet.....	21
6.5 Analytiskt tillvägagångssätt.....	22
7 Forskningsetiska överväganden	25
8 Resultat.....	27
8.1 Bakgrundsvariabler – en övergripande beskrivning	27
8.2 Attitydvariabler – en övergripande beskrivning.....	29
8.3 Kunskapsvariabler – en övergripande beskrivning	31
8.4 Hypotesprövning	33
9 Analys.....	43
9.1 Positiva kvinnor och kunniga, filantropiska yngre studenter.....	43
9.2 Etniska relationer som påverkande variabel	45
9.3 Nationell identitet och filantropi i samverkan	46
10 Avslutande diskussion.....	48
11 Referenslista	50
Bilaga 1 – Mejl till kursföreståndare	54
Bilaga 2 – Försättsblad	55
Bilaga 3 – Enkät	56

1 Inledning

1.1 Problemformulering

Människor har i alla tider migrerat och anledningar kan bland annat vara för att återförenas med sin familj, söka arbete eller studera (Eurostat 2001). Krig och förföljelse är andra orsaker som har lett till migration i form av flykt för att hitta en säker plats där detta inte är ständigt överhängande (Morabia & Benjamin 2015). Mellan 2005 och 2010 var migrationen till Europa relativt stabil (Eurostat 2016). Men sedan 2010 har antalet asylsökande i Europa enbart ökat och under 2015 ansökte 1322190 personer om asyl i Europa. I Sverige har det skett en liknande utveckling; från 2011 har asylsökandet ökat (Eurostat 2015). Den allra största skillnaden står att se mellan 2014 och 2015. 2014 inkom 81325 ansökningar om asyl i Sverige medan motsvarande siffra 2015 uppgick till 162550 (ibid.). Mellan augusti till december 2015 kan man se en extra markant ökning av asylsökande till Sverige jämfört med samma period 2014, något som fortfarande, precis som 2014, har sin största förklaring i flyktingströmmen ifrån Syrien (Statistiska centralbyrån 2016a; Statistiska Centralbyrån 2016b). Detta, och att det finns många tidigare studier gällande attityder gentemot flyktingar och invandrare men inte i denna väldigt specifika situation som hösten 2015 utgör, gör att vi riktar vårt fokus mot just denna period.

För att försöka minska invandringen till Sverige införde regeringen den 4 januari 2016 identitetskontroller (Migrationsverket 2016). Detta gav i sin tur upphov till att människor i Sverige reagerade mot detta på olika sätt, till exempel genom att protestera mot gränskontrollerna på flygplatsen Kastrup i Köpenhamn (Svenska dagbladet 2016). Samtidigt fanns det många i den svenska befolkningen som ansåg att gränskontrollerna var bra och ställde sig positiva till införandet av dessa (Metro 2015). Rapeli (2014:323) kommer i sin studie fram till att det finns ett samband mellan kunskap och attityder som görs gällande på följande sätt. De som har negativa attityder gentemot invandring är också de som har minst kunskap om ämnet och de som har en positiv inställning är de som har mycket kunskap. Ser vi till Sverige är majoriteten positiva till mångfald och det har varit så under en längre tid, relevant för vår studie är också att de som är högutbildade/har universitetsutbildning har visat sig vara en av de kategorier som är mer positiva än andra. De som är extremt negativa till mångfald uppgick 2014 till 7,2% medan motsvarande siffra 2005 uppgick till 4,1% och man kan även se att fler svenskar tar ställning till vad de tycker om etnisk mångfald (Högskolan i

Gävle 2014). Detta innebär att färre personer är osäkra på vad de tycker och vi får en större polarisering i åsikterna.

Den ökade flyktingströmmen påverkar självklart även de som arbetar med sociala frågor. Under hösten 2015 gjorde Novus en webenkätundersökning där respondenterna var de av Visions medlemmar som uppgett att de har varit i kontakt med människor som har flytt, i sitt arbete. I undersökningen deltog 1024 personer och de flesta arbetade på boenden för ensamkommande flyktingbarn eller inom socialtjänsten. Resultaten visade att 67% av respondenterna upplever att de fått en högre arbetsbelastning i samband med flyktingsituationen och många tyckte också att man inte längre kunde utföra sitt arbete på ett önskvärt sätt (Vision 2015).

Ser vi till det sociala arbetets ursprung så blir det tydligt att man förr kunde arbeta med "socialt arbete" utifrån en tanke om att man ville hjälpa de utsatta i samhället och det krävdes ingen särskild utbildning eller kunskap. Dock har detta förändrats mycket genom åren och i dagens läge är utbildning och kunskap ett måste (Meeuwisse & Swärd 2006: 32; Lorenz 1994/1996: 29). Detta har lett till en uppdelning mellan formellt och informellt socialt arbete där det informella kan vara hjälp från släkt och vänner men det formella kräver professionella. Inom det formella sociala arbetet måste de professionella balansera mellan att möjliggöra förändring både hos individer och i samhället, vara kontrollerande gentemot andra människor, besluta om vilka som får och inte får hjälp och upprätthålla mänskliga rättigheter och hamnar därför i gränlandet mellan att bry sig om, hjälpa och göra värderingar (Dominelli 2009: 8ff, 156; Lorenz 1994/1996: 55f).

Utifrån hur mycket socialt arbete skiljer sig från land till land kan vi förstå att i dagens samhälle riktar socialarbetare sig emot den kontrollerande, statscentrerade delen av arbetet och följer de regler och riktlinjer som finns uppsatta av staten. (Dominelli 2009: 20ff; Lorenz 1994/1996: 29). Samtidigt har socialarbetare möjlighet att påverka de politiska agendor som finns då deras legitimitet främst kommer ifrån samhället (Lorenz 1994/1996: 43). Detta blir en viktig faktor att beröra då det, som vi nämnt ovan, går mot ett polariserat samhälle i åsikter gällande den rådande flyktingsituationen och detta påverkar hur det sociala arbetet kommer att utföras. Arbetande socionomer är dock redan färdigutbildade, socialiserade i professionen och påverkas troligtvis tydligare av statliga riktlinjer. Därför blir det intressant att undersöka socionomstudenter eftersom de fortfarande är just studenter som utbildas till sin profession. Under utbildningen utvecklar socionomstudenterna en viss kulturell kunskap som endast är giltig i det sammanhang som studenterna befinner sig just då. Denna kunskap internaliseras sedan till personlig kunskap så att studenterna kan använda denna kunskap i sin

yrkesverksamhet (Heggen 2008: 221). Detta gör att socionomstudenterna är en mer homogen grupp än färdigutbildade socionomer. Som yrkesverksam kan du hamna i olika miljöer som gör att din personliga kunskap förändras och du kanske får en ny kulturell kunskap. Socionomstudenter som grupp är däremot i mer liknande miljöer så man kan få en mer generell bild av deras uppfattningar genom en sådan här undersökning. Det är under utbildningen som studenterna får redskap för att kunna göra de internationella erfarenheter de har med sig sen tidigare, till kunskap (Montesino & Righard 2015: 207, 218). I Sverige har studenterna uttryckt att de under sin utbildning får en ökad kunskap gällande arbete med flyktingar och invandrargrupper (Trygged & Eriksson 2012). Hainmueller och Hiscox (2007: 405) beskriver att utbildning gör att studenterna socialiseras till att bli mer socialt toleranta och kritiskt tänkande. Denna förmåga borde därmed färdigutbildade socionomer redan ha erhållit under sin tidigare utbildning. Toleransen och kunskapen som fås under utbildningen kan ses ha samband med attityder genom att de som har negativa attityder gentemot invandring är också de som har minst kunskap om ämnet och de som har en positiv inställning är de som har mycket kunskap (Rapeli 2014: 323).

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka socionomstudenters, vid tre socialhögskolor i södra Sverige, attityder och kunskaper gällande flyktingsituationen i augusti-december 2015, samt om dessa kunskaper och attityder förändras i samband med utbildningen.

1.3 Frågeställningar

- Vilka attityder har socionomstudenterna gällande flyktingsituationen?
- Hur stor kunskap har socionomstudenterna gällande flyktingsituationen?
- Finns det ett samband mellan attityder och kunskap hos socionomstudenterna?
- Finns det skillnader i kunskaper och attityder hos socionomstudenterna med avseende på variabler som ålder, kön, etnisk bakgrund, kontakt med invandrare, politisk åskådning och utbildningstid?

2 Definitioner

För att inleda resonemangen som förs i tidigare forskning och i relation till denna studie så ger vi först en definition av hur vi kan förstå begreppen attityd och kunskap men även hur vi i denna studie använder oss av begreppet ”annan etnicitet”. Gällande kunskaps- och attitydsbegreppen fokuserar denna studie på de definitioner som görs gällande av Nationalencyklopedin (2016a; 2016b). Kunskap definieras som: “kunskap, fakta, förståelse och färdigheter, tillägnade genom studier eller erfarenhet.” (Nationalencyklopedin 2016a). Attitydbegreppet i sin tur definieras genom socialpsykologins definition där attityd förklaras som en positiv eller negativ inställning till ett fenomen eller objekt där denna inställning byggts upp under en längre tid genom att man som individ tillskansat sig olika erfarenheter. Enligt denna teori är attityder alltså inte något som går att observera utan en inre företeelse som påverkar på vilket sätt vi som människor kommer att handla i olika situationer (Nationalencyklopedin 2016b). I studien som genomförs kommer vi åt de olika attityder socionomstudenterna har genom att ställa frågor i enkäten som utgår ifrån påståenden. Dessa påståenden gör att vi beroende på hur respondenterna svarar kan utläsa vilken attityd de har i förhållande till just det påståendet. I studien ska annan etnicitet förstås som att respondenterna utgår ifrån sin egen etniska bakgrund och utifrån den avgör om de har vänner med en annan etnisk bakgrund (se enkätfråga 7).

3 Kunskapsläge

För att utforska kunskapsläget gällande det ämne som studeras har databasen LUBsearch, LOVISA som är bibliotekskatalogen vid Lunds universitet samt att nya källor även har sökts i referenslistorna på redan funnet intressant material. ”Students in social work”, ”refugee situation”, ”attitudes”, ”knowledge”, ”national identity”, ”age”, ”gender”, ”ethnicity”, ”political view”, ”educational level” och ”education and knowledge” är de sökord som främst har varit utgångspunkten i sökandet.

3.1 Kön och ålder

Gällande skillnader i attityder hos kvinnor och män så framkommer det i tidigare forskning att män oftare har och uttrycker fördomar och negativa attityder gentemot invandrare (Akrami, Ekehammar & Araya 2000: 529; Hernes & Knudsen 1992: 129f; Rapeli 2014: 320). Akrami, Ekehammar & Araya (2000: 523) genomförde sin studie, i form av en enkätundersökning, på ett urval av studenter från olika utbildningar vid Uppsala universitet. Studien undersökte attityder kring invandring utifrån klassiska och moderna rasistiska fördomar. I undersökningen deltog 230 respondenter, varav 138 personer var kvinnor och 92 personer var män. Hernes & Knudsen (1992: 128) å andra sidan undersökte den norska befolkningens attityder kring invandring och studien baserades på en nationell undersökning från 1988. I studien författarna utgick ifrån deltog 2976 personer, i åldrarna 16-74 år, men endast 2048 personer fullföljde hela undersökningen. Rapeli (2014) genomförde en studie gällande finska medborgares attityder och kunskaper kring invandring. Undersökningen genomfördes i två steg, i det första steget intervjuades respondenterna och därefter fick de svara på en enkät, som var det andra steget i undersökningen. 1323 respondenter deltog i intervjuerna och 758 besvarade enkäten. Respondenterna blev utifrån kategorier som ålder och kön utvalda för att delta i studien. Högskolan i Gävle genomför årligen en undersökning kring den svenska befolkningens attityder gällande mångfald. Respondenterna är slumpmässigt utvalda och i 2014 års undersökning deltog 879 personer (Högskolan i Gävle 2014: 2). Även där framkom liknande resultat som i de studier som beskrivs ovan då det kommer fram till att kvinnor, enligt alla deras mätningar, varit mer positiva till mångfald än män (Högskolan i Gävle 2014: 26). Davidov och Meuleman (2012) genomförde en undersökning gällande attityderna kring invandringspolitiken i Europa. All data baserades på European Social Survey undersökningarna från 2002-2007, där ett sannolikhetsurval använts

för att hitta respondenter. Sammanlagt deltog 75026 respondenter från 20 olika länder i studien. Frågeformulären innehöll bland annat frågor om respondenternas attityder kring invandring och hur deras värderingar påverkar detta (Davidov & Meuleman 2012: 757, 763). Resultaten visade att det inte finns någon skillnad i attityder till invandring sett till kön, och om tendensen till skillnad finns så är det snarare kvinnor som är lite mer negativt inställda än män. De lyfter också fram att ålder är en av de faktorer som påverkar och att äldre människor ofta har en mer negativ attityd (Davidov & Meuleman 2012: 766). Även andra studier förklarar hur åldern påverkar attityder. Till exempel beskrivs att de som är mellan 30 och 40 år gamla är de som är mer positiva än andra och både de som är äldre och yngre än detta åldersspann är i sin tur mer negativt inställda till invandrare (Hernes & Knudsen 1992: 129). Tidigare forskning över läget i Sverige visar även att åldersgruppen 31-50 år har legat relativt stabilt under flera år medan de unga blivit mer positiva. 2014 blev förändringen att de som var 51-65 år gamla var den mest positiva åldersgruppen (Högskolan i Gävle 2014: 28). Detta kan förstås utifrån att personer av olika ålder tillhör olika generationer. Man har på så sätt med sig olika erfarenheter och uppfattningar eftersom man levt under olika tidsperioder där olika faktorer varit gällande.

Genomgående i studierna som nämnts ovan har urvalet varit en hel befolkning förutom i studien av Akrami, Ekehammar och Araya (2000). Därför tror vi inte att vi kommer få samma resultat då vårt urval är mer homogent och en selektion in till socionomutbildningen redan har skett. Vår studie undersöker inte en hel befolkning utan bara en viss grupp människor som redan kan likna varandra på många sätt eftersom man har valt att gå samma program. Selektionen gör också att man kan förvänta sig att attitydskillnaderna i vårt urval ej blir desamma som för en hel befolkning. Sambandet mellan ålder och attityder påverkas på liknande sätt av att urvalet är homogent.

3.2 Etnisk bakgrund och kontakt med invandrare

Matsuo, McIntyre, Cheah & Karamelic (2010: 6) gjorde en enkätundersökning för att försöka förklara amerikaners attityder till flyktingar genom att utgå ifrån egalitarianism å ena sidan och å andra sidan protestantisk arbetsetik. Respondenterna som deltog i studien var 194 studenter från St. Louis universitet varav 124 var kvinnor och 70 var män. Utifrån studien gällande personers etniska bakgrund och deras kontakt med invandrare eller flyktingar och hur detta påverkar personens attityder kan man se följande. De personer som kommer i nära

kontakt med flyktingar har mer positiva attityder till flyktingar och invandring och negativa attityder har ett samband med opersonlig kontakt (Matsuo et al. 2010: 9).

Andra studier visar också att barn som har föräldrar med utländsk bakgrund och personer som tillhör etniska minoritetsgrupper är generellt mer positivt inställda till invandring (Hainmueller & Hiscox 2007: 406; Staerklé, Sidanius, Green & Molina 2005: 7). Hainmueller & Hiscox (2007: 406f) studie undersöker attityder kring invandring hos befolkningen i 22 länder i Europa. Den data som används i studien är European Social Survey från 2003. Sammanlagt är det 42000 respondenter som medverkar i ESS studien de använder sig av, vilket utgör ett medelvärde på 2000 personer per land. Staerklé, Sidanius, Green och Molina (2005: 12ff) använder material från ISSP (International Social Survey Program) från 1995 som redan finns insamlat för att genomföra sin undersökning. I materialet de använder är etnisk identitet och tillhörighet centralt för att se olika faktorer av den nationella identiteten. I sin studie använder de denna data för att undersöka graden av xenofobi baserat på nationell identitet och etnisk tillhörighet och identifikation (ibid.: 7).

I studien som nu genomförs blir ovanstående faktorer viktiga som bakgrundsvariabler för att eventuellt förstå studenters olika attityder. Det kan till exempel finnas de studenter som själva har en annan etnisk bakgrund eller föräldrar som har det. Andra studenter kan genom vänner komma mycket i kontakt med personer av annan etnisk bakgrund och därför bli mer positivt inställda. Socionomstudenter kan skilja sig ifrån respondenterna i urvalen som dessa studier haft genom att socionomstudenter har möjlighet att arbeta med de flyktingar som kommer hit redan under sin utbildning. Detta eventuella arbete ger studenterna en typ av kontakt som kan bidra till att de får antingen mer positiva eller mer negativa attityder.

3.3 Politisk åskådning och nationell identitet

Det som i tidigare forskning är relevant för vår studie är vilka faktorer som kan påverka attityderna till flyktingar och invandring. Flyktingar kan å ena sidan ses som att de är värda social rättvisa, är bra för ekonomin och ses med sympati (Hainmueller & Hiscox 2007: 400ff; Matsuo, McIntyre, Cheah & Karamelic 2010: 2). Å andra sidan kan de med mer negativa attityder till invandring se flyktingar som fattiga, att de konkurrerar om de resurser som finns i samhället och att de då också blir en börda för det offentliga systemet (Matsuo et al. 2010). När Hernes och Knudsen (1992: 124) i sin studie analyserade de norska medborgarnas attityder gentemot invandrare kom de fram till att en bidragande faktor till personers negativa attityder är att man anser att invandrare får ta del av förmåner från välfärden som de inte

förtjänar. Vi kan här resonera kring att gruppen socionomstudenter också kan ha liknande åsikter kring dessa faktorer. Både som privatpersoner men även i arbete och utbildning kan de bli påverkade att få vissa åsikter beroende på vilken ansats man i arbetet och utbildningen utgår ifrån, antingen är flyktingarna en ekonomisk resurs och värda hjälp eller så är de en börda.

Chandler och Tsai (2001: 177, 179) baserade sin undersökning på GSS (General social survey) redan befintliga datamaterial från 1994 och urvalet bestod av 2992 respondenter som är bosatta i Amerika. Författarna undersökte hur allmänhetens åsikter gällande invandring påverkas av sociala faktorer. Bland annat kom de fram till i studien att de som i störst utsträckning motsätter sig invandring är de som har en mer högerriktad och konservativ politisk åsikt och de som ställer sig till en liberal politisk åskådning är de som har mest positiva åsikter (Chandler & Tsai 2001: 184, 186). Vi utgår ifrån ett antagande om att de som söker till socionomprogrammet har en önskan om att i någon form göra en samhällsinsats och har ett intresse för människor och deras situation (Stockholms universitet 2016; Lunds universitet 2016). Därför används politisk åskådning i denna studie som en bakgrundsvariabel för att se om socionomstudenter röstar på ett speciellt sätt och om detta i så fall påverkar hur deras attityder och kunskaper ser ut. Eventuellt kan man tänka sig att beroende på politisk tillhörighet så har man olika sätt för hur man vill hjälpa människor och hur olika samhällsinsatser bör se ut.

Något som också påverkar de negativa attityderna, men som ligger mer på ett symboliskt plan är att flyktingarna hotar den världsbild som finns i värdlandet (Matsuo et al. 2010). Det är vanligt bland de som känner en stark nationell stolthet och identitet att ha en negativ attityd (Hainmueller & Hiscox 2007: 406; Breton 2015; Davidov & Meuleman 2012: 766). Det framkommer även att etnicitet påverkar i vilken grad man identifierar sig med nationaliteten i ett land och att de som tillhör etniska majoriteter identifierar sig mer med detta och är även de som uppvisar högre nivåer av xenofobi gentemot invandrare (Staerklé et al. 2005: 7).

Breton (2015: 367) genomförde i sin studie en telefonundersökning med 1500 respondenter ifrån Kanada, vilka valdes ut baserat på var i Kanada de bodde. I studien undersökte Breton (ibid.: 357) om en nationell identitet kan inkludera utomstående och minska de negativa attityderna genom att skapa en "vi" känsla, eller om det endast fungerar som en uteslutande kraft. Breton (ibid. 360) menar att det alltid kommer att finnas en viss exkluderande del i den nationella identiteten eftersom inte alla personer kan tillhöra samma land. Invånare i värdländerna bedömer invandrare utifrån hur de anpassar sig till den rådande nationella identiteten och de som är negativa till invandring är de som känner att deras

värderingar är hotade på grund av invandringen. Negativa attityder gällande att invandringen utgör ett hot mot den kulturella norm som råder här i Sverige ökat under de senaste åren och majoriteten av den svenska befolkningen anser att de som invandrar hit måste anpassa sig och integreras i den svenska kulturen (Högskolan i Gävle 2014: 7).

Även i fallet med den nationella identitetskänslan är det relevant att reflektera över den homogenitet som urvalet för vår studie har. Man kan anta att socionomstudenter som grupp är generellt mer öppna för att inkludera människor i den nationella identiteten snarare än att utesluta dem. Det är dock inte omöjligt att socionomstudenter också kan vilja värna om den nationella identiteten i Sverige och att de kan anse att invandring utgör ett hot mot densamma då intresset för människor inte nödvändigtvis behöver gälla invandrare och flyktingar.

3.4 Utbildningsnivå, kunskapsförändring över tid och kunskap i förhållande till attityder

Tidigare forskning gällande attityder och hur de påverkas av utbildningsnivå är överensstämmande; personer som har en högre utbildning är de som är mer positivt inställda till mångfald och invandring (Högskolan i Gävle 2014: 4; Hernes & Knudsen 1992: 129) De högtbildade är också mer positiva till invandring oavsett varifrån invandrarna kommer och man ser kulturell mångfald som något övervägande positivt (Hainmueller & Hiscox 2007: 399, 414).

I studien som nu genomförs är respondenterna enbart socionomstudenter vilket gör att de studenter som läser på termin sju är genomgående högtbildade jämfört med studenterna som läser på termin ett och precis har påbörjat sin utbildning. Studenterna har därför kommit olika långt i sin utbildning och i sin socialisering in i yrket och kunskapsläget kring densamma. De flesta socionomstudenter har redan innan de börjar sin utbildning erhållit internationella erfarenheter men det är under utbildningen socionomstudenterna får redskap för att kunna göra dessa erfarenheter till kunskap (Montesino & Righard 2015: 207, 218). Vi kan också resonera kring att studenterna på termin ett inte nödvändigtvis behöver vara mer negativt inställda än de som går på termin sju då de sökt sig till samma program. Trygged och Eriksson (2012: 655, 659) genomförde en enkätundersökning bland socionomstudenter på termin fyra och termin fem vid Stockholms universitet och socionomstudenter vid Hochschule Darmstadt i Tyskland. I studien undersöktes hur socionomstudenter uppfattar de delar i utbildningen som behandlar internationella aspekter. I Sverige uttrycker studenterna

att de under sin utbildning får en ökad kunskap gällande arbete med flyktingar och invandrargrupper.

Att vårt urval av olika terminer är intressant motiveras i artikeln av Hainmueller och Hiscox (2007: 405) som beskriver att utbildning gör att studenterna socialiseras till att bli mer socialt toleranta och kritiskt tänkande. Denna tolerans och kunskap kan ses ha samband med attityder genom att de som har negativa attityder gentemot invandring också är de som har minst kunskap om ämnet, medan de som har en positiv inställning är de som har mycket kunskap (Rapeli 2014: 323). Heggen (2008: 217, 222) utgår i sin studie ifrån data som Oslo universitet har framtagit under flera år. Han analyserar studenternas svar från olika tillfällen: när de precis börjat utbildningen, sista året av utbildningen och tre år efter att de blivit klara med sin utbildning. Genom sina analyser kommer Heggen (ibid.: 223, 225) fram till att socionomstudenter värderar relationell och praktisk kunskap de får under utbildningen före akademisk kunskap, som genomgående på utbildningen värderas väldigt lågt i jämförelse med de andra kunskapsformerna. Den kunskap som anses vara allra viktigast är den relationella som även är den kunskap studenterna anser sig få mest av under utbildningen. Den kunskap studenterna anser att de lär sig mest, efter relationell kunskap, är den akademiska. En förklaring till varför den praktiska kunskapen inte prioriteras lika högt, och upplevs lärs ut under utbildningen kan ha sin grund i att man på olika sätt erhåller den praktiska kunskapen genom aktivt arbete i yrkesfältet och att det finns en tanke om att man inte kan lära sig dessa färdigheter i skolan (ibid.: 225). Att relationell kunskap anses vara den studenterna får mest av under utbildningen görs i denna studie gällande genom att de socionomstudenter som kommit längre i sin utbildning har tillskansat sig och fått större förståelse för denna kunskap i större utsträckning än de som är precis i början av sin studietid. Detta kan påverka att studenterna på ett tydligare sätt i den senare delen av utbildningen har en förståelse för hur de påverkar och påverkas av världen omkring sig och därigenom även är mer reflekterande gällande detta. Att den akademiska kunskapen värderas lågt av studenterna genom hela utbildningen gör att en problematisering krävs eftersom denna prioritering av kunskap kan göra att man inte får med sig nödvändig kunskap under utbildningen som sedan kan komma att vara relevant i och för yrkesrollen.

4 Teori

4.1 Nationalstaten och filantropi

I detta arbete används nationalstatsbegreppet som teoretiskt begrepp. Nationalstaten utgör grunden för tankarna om normer, gemenskap kring kulturellt arv och traditioner som på ett eller annat sätt kommer påverkas och raseras om det blir en "för stor" invandring till ett land. (Pittelkow 2004: 12; Johansson 1993: 18ff; Dominelli 2008: 168). Nationalstatsbegreppet gör också gällande att nationalstaten i sig, och de värderingar nationalstaten (som grupp) uttrycker, är viktigare än "andras" värderingar (Johansson 1993: 20). Liknande synsätt kan även ses i Europa som helhet utifrån att det finns en delning i åsikter gällande en gemensam europeisk identitet; vissa vill hålla fast vid de traditioner som varje nation individuellt är grundade på medan andra anser att detta inte är relevant och accepterar ett mångkulturellt Europa (Lorenz 1994/1996: 129). Om respondenterna i vår studie har en negativ attityd kring flyktingsituationen kan det förstås genom tanken om den nationella identiteten. Alltså att studenterna har en inneboende vilja att hjälpa människor men prioriterar medborgarna i Sverige.

Skillnader i åsikter gällande en nationell identitet är även något som blir synligt och påverkar de som arbetar med socialt arbete, speciellt de som i sitt arbete möter migranter, invandrare och flyktingar. Socialarbetare agerar utifrån den rådande lagstiftning som finns och beroende på hur denna är utformad så kan socialarbetarna inte alltid utföra sitt arbete utifrån de övergripande värderingar som finns inbyggda i det sociala arbetet. Om socialarbetare endast agerar utifrån lagstiftningen kan de bli som ett slags "grindvakter" som avgör vem som är värdiga resurser och inte (Dominelli 2008: 188; Lorenz 1994/1996: 33). Resursfrågan blir också viktig att se till i denna studie för om dessa tankar också skulle visa sig gälla hos socionomstudenter kan paralleller dras till att studenterna redan dras i en riktning mot att antingen vara mer öppna i sitt resursfördelande eller vara mer restriktiva.

Detta är i sin tur ett väldigt konkret exempel på hur socialarbetare är i ett gränsland mellan att vara hjälpende och att vara kontrollerande och arbetet är mer fokuserat på vilka resurser som finns, snarare än på vilka behov människorna har (Dominelli 2009: 10f, 21). Socialarbetare i denna situation kan aldrig vara helt neutrala och utan agerar alltid i någon form av politisk och lagstadgad kontext (Lorenz 1994/1996: 158f, 163, 199). Detta gör att socialarbetare uttrycker att de endast kan utföra "riktigt socialt arbete" i

frivilligorganisationer då de där inte har en överbelastad arbetssituation utan har tid och möjlighet att arbeta på ett relationellt plan (ibid.: 21).

Filantropi förstås i detta arbete som önskan att göra gott gentemot andra människor (Förhammar 2000: 30, Nationalencyklopedin 2016c). I tidigt socialt arbete kunde man arbeta utifrån en tanke om att man ville vara en hjälpare och detta krävde ingen särskild utbildning eller kunskap som det gör idag (Meeuwisse & Swärd 2006: 32). Dock var filantropin, och den verksamhet som denna tanke utgjorde en mer organiserad form att arbeta än det som kallas välgörenhet. Välgörenheten var då något som utfördes mer tillfälligt och som endast utfördes på en individuell nivå, alltså som hjälp till individer, medan filantropi hade en mer långsiktig utformning. Filantropin var även mer baserad på att hjälpa flera människor i samma situation snarare än bara enstaka individer. Alltså ville man inom filantropin i förlängningen lösa de sociala problem som var för tiden gällande (Förhammar 2000: 24). Sedan har det efterhand skett en utveckling emot det samhälle vi ser idag, där filantropi inte har en lika stor roll. Ur det som började som ett engagemang hos olika kvinnor utvecklades en mer kravfylld verksamhet där objektivitet i bedömningar och möjligheten att se positiva resultat av arbetet stod i fokus. Istället för att endast vilja hjälpa och vara en god medmänniska var man nu tvungen att också göra rätt moraliska bedömningar i dessa situationer för att kunna ge ändamålsenlig hjälp (ibid.: 46ff). Socialt arbete är dock fortfarande en profession där omtänksamhet och hjälpsamhet har en väldigt central roll, även om det rört sig bort ifrån den helt igenom filantropiska tanken (Dominelli 2009: 7). Utifrån resultaten i denna studie kan vi med hjälp av filantropibegreppet förstå om respondenterna har en mer hjälpsam inställning och en önskan om att alla människor, oavsett var de kommer ifrån ska få vara en del, och ta del, av det samhälle de befinner sig i för närvarande.

4.2 Kunskap som teori

För att genomföra analysen av det material som insamlas under denna studie används även kunskap, som teori, i resonemangen. Viktigt att beskriva här är att det finns olika former av kunskap. De olika kunskapsformer som blir relevanta i detta sammanhang är praktisk/tyst kunskap, den kunskap man som individ får genom övning i faktiskt handlande och teoretisk kunskap som är de olika teorier man ska lära sig under sin studietid (Thomassen 2007: 25f). Det kan även förstås som att teoretisk kunskap är kunskapen som gör att man "vet att" saker är på ett visst sätt medan den praktiska kunskapen är det som gör att man "vet hur" man ska genomföra sina handlingar (Kalman 2013: 51ff). Tyst kunskap beskrivs som att vi inte kan

sätta ord på kunskapen vi besitter men att denna kunskap används och kommer till uttryck i vårt handlande i det praktiska arbetet och även i hur vi uppfattar och förstår händelser. (Thomassen: 28ff, Lindholm 1990: 100). Med dessa kunskaper får man en större helhetsbild av situationer som uppstår och kan till slut agera utifrån intuition som en expert inom sitt yrkesfält. Mer oerfarna yrkesutövare följer riktlinjer i större utsträckning och är beroende av dessa "instruktioner" för att kunna handla och agera i olika situationer. Allteftersom man utvecklas i sin professionella roll så kommer man närmre det slutgiltiga resultatet att följa sin intuition och förstå helheten i situationen man befinner sig i (Thomassen: 26f). Som vi sett i tidigare forskning kan dessa mönster också återses i utbildningens utformning och efterhand som studenterna utvecklas och till större del hittar sin professionella roll (Hainmueller & Hiscox 2007: 405; Heggen 2008: 223, 225).

Teoridelen av kunskapen är i sin tur de olika delar som studenterna ska lära sig för att kunna förstå verkligheten omkring sig och sitt arbete utifrån dessa teorier som förstås som en förenkling av verklighetens komplexitet (Thomassen 2007: 33). Förhållandet mellan praktisk kunskap och teorier kan förstås på olika sätt. Antingen tänker man att teorier krävs som en förkunskap för att vi ska kunna handla i praktiken eller så tänker man att teorierna måste uppstå ur ett handlande och man kan till och med förstå förhållandet som att det inte finns någon tydlig bild av vilken kunskap som kommer först (ibid.: 36f). Lindholm (1990: 126) menar att vi får vår kunskap från samhället, bland annat genom de erfarenheter vi får i arbetslivet och från vår utbildning. Samhället påverkar i stor utsträckning vilken kunskap vi har möjlighet att få då samhället föreslår och framhäver den relevanta kunskapen, men det är även upp till oss själva om vi väljer att ta emot kunskapen (ibid.). Den kunskap vi sedan faktiskt tillskansar oss gör att vi kan förstå olika sammanhang och gör oss kapabla till reflektion och till att agera utifrån vår kunskap (Benner & Widmalm 2011: 114).

5 Hypotesformulering

I detta avsnitt presenteras de hypoteser som kommer att behandlas och vara utgångspunkten för en första förståelse av den empiri som insamlats.

H1: Det finns skillnader i attityder och kunskaper gällande flyktingsituationen bland socionomstudenter på termin ett och termin sju.

H2: Socionomstudenter har generellt positiva attityder gällande flyktingsituationen.

H3: Socionomstudenter har generellt god kunskap gällande flyktingsituationen.

H4: Det finns ett samband mellan kunskap och attityd.

H5: Kvinnor har mer positiva attityder än män gällande flyktingsituationen.

H6: Respondenter i "medelåldern" (30-40 år gamla) har mer positiva attityder gällande flyktingsituationen än äldre och yngre respondenter.

H7: Respondenter med invandringsbakgrund har mer positiva attityder gällande flyktingsituationen än de utan denna bakgrund.

H8: Respondenter som har mycket kontakt med personer av annan etnisk bakgrund har mer positiva attityder gällande flyktingsituationen än de som inte har kontakt med personer av annan etnisk bakgrund

H9: De respondenter som uppgett att de röstat mer högerriktat har en mer negativ attityd gällande flyktingsituationen än de som röstat mer vänsterriktat.

H10: Respondenter som känner en stark nationell identitet har mer negativa attityder gällande flyktingsituationen än de som inte har en stark nationell identitetskänsla.

6 Metod

6.1 Val av metod

I denna studie tillämpas en kvantitativ metod. Att vi väljer denna metod grundar sig i att vi inte är ute efter att skapa en teori gällande det vi undersöker, som hade varit fallet om vi gjort en kvalitativ undersökning (Bryman 2011: 26ff). Istället utgår vi ifrån teorier om hur situationen är och försöker utforma våra enkätfrågor utifrån dessa (ibid.). När vi samlat in vår data mäts resultatet vilket också är en viktig del i den kvantitativa metoden (ibid.: 40) Bryman menar också att man utifrån den kvantitativa metoden kan utgå ifrån hypoteser i studien som man försöker att antingen får bekräftade eller förkastar beroende på resultatet av studien (ibid.: 26ff). I vår studie utgår vi ifrån uppstrukturerade hypoteser om vad resultatet kommer att visa för att utforska hur situationen är. Det finns mycket tidigare forskning som berör attityder och kunskaper men inte just gällande socionomstudenter och inte i denna mycket specifika situation. I vår studie tar vi vår utgångspunkt i positivismen då vi som forskare vill vara objektiva i vår studie och inte tolka eller lägga värderingar i de olika resultaten i studien utan det vi får fram är det som är vetenskapligt (ibid.: 30ff, 39f) Ser vi till en annan del av objektivitet så kan vi konstatera att det är svårt för oss att vara objektiva gällande just denna fråga. Båda författarna går själva på socionomprogrammet och det som undersöks ligger därför väldigt nära våra egna intressen. Redan i valet av forskningsfråga finns det en del som inte blir objektiv då vi väljer utifrån vilket ämne som intresserar oss även om vi i detta försökt välja utifrån vad som är samhällsaktuellt. I val av metod har vi försökt låta forskningsfrågan avgöra vilken metod som passar bäst snarare än att utgå ifrån våra personliga preferenser. Vi försöker vara objektiva i att endast se hur verkligheten ter sig och distansera våra egna uppfattningar i studien och de resultat vi får av vår data och analys (Bryman 2011: 43ff). Då vi i vår studie undersöker socionomstudenter på olika terminer så blir det naturligt för oss att använda den kvantitativa metoden då denna ger oss möjlighet att se eventuella skillnader även om de inte skulle vara så stora (Bryman 2011: 155f).

6.2 Metodens förtjänster och begränsningar

Fördelarna med att genomföra en kvantitativ studie med enkäter är att det är billigare och det kräver inte lika mycket tid att göra en enkätstudie som att till exempel göra en strukturerad intervju. Dock kan man i en enkät inte ställa för många frågor då respondenterna kan tröttna på att fylla i enkäten. Man har inte heller någon möjlighet att ställa följdfrågor i en enkät

vilket innebär att man inte kan få förtydligande från respondenten om det är något man undrar vid en fråga (Bryman 2011: 228ff). Detta handskas vi med genom att ta god tid på oss att utforma enkäterna för att ha möjlighet att lägga till, dra ifrån och förtydliga frågor vilket resulterar i att datainsamlingsfelen i studien minskar (Bryman 2011: 200f). Något som Bryman (2011: 228ff) tar upp som ett problem är att man i enkätstudier inte kan hjälpa respondenterna, men då vi är närvarande när enkäten fylls i kommer våra respondenter att kunna ställa frågor till oss. Detta medför dock ett annat problem som man vanligtvis inte har i enkätstudier vilket är intervjuareffekt, om än begränsad. Det blir inte en intervjuareffekt i regelrätt bemärkelse eftersom vi inte intervjuar våra respondenter. Men vår närvaro i klassrummet, att vi presenterar oss och varför vi är där och förklarar att vi också har möjlighet att svara på frågor påverkar respondenterna mer än om vi till exempel hade skickat ut enkäten per post eller mejl (ibid.). Ett annat problem när man använder sig av enkäter är att man inte vet vem som besvarar dem. Något som vi löst genom att, som nämnts ovan, åka ut till klasserna och därför ser vem som besvarar enkäten. Att vi gör på detta sätt minskar förmodligen vårt bortfall. Vi försöker även att minska bortfallet ytterligare genom att utforma ett bra introduktionsbrev/försättsblad (se Bilaga 2) som beskriver hur enkäten ska fyllas i. Detta minskar förhoppningsvis enkätens interna bortfall, i kombination med att vi har en kortare presentation i klassrummet som beskriver syftet med undersökningen och vilket urval som gjorts samt att respondenternas svar kommer att behandlas anonymt (Bryman 2011: 231ff). En problematik som vi reflekterat över är den effekt som det kommer få i studien att studenterna svarar på enkäten i undervisningssalen då de sitter bredvid varandra och kan påverka och bli påverkade av bordsgrannen.

6.3 Urval och tillvägagångssätt

På grund av att vi vill ha socionomstudenter som respondenter så använder vi oss av ett bekvämlighetsurval, vilket betyder att vi väljer ut våra respondenter av specifika anledningar (Bryman 2011: 194f; Trost 2012: 30f). Gällande könsfördelningen i studien är kvinnorna överrepresenterade vilket beror på att det är fler kvinnor som söker till socionomprogrammet (Statistiska centralbyrån 2015: 16). Det finns även en spridning i ålder i studien, något som överensstämmer med tidigare forskning, då de som söker till socionomprogrammet är allt från 19 till över 40 år gamla även om majoriteten som söker till programmet är mellan 19 och 24 år (ibid.: 41). Urvalet specificeras ännu mer till att endast gälla terminerna ett och sju eftersom vi vill kunna se skillnader mellan terminerna. Eventuella skillnader syns tydligast

mellan dessa terminer då de som går på termin ett precis börjat och därför inte hunnit så långt i sin socialisering in i socionomyrket medan studenterna på termin sju har kommit långt i denna process och snart ska börja arbeta som professionella (Hainmueller & Hiscox 2007: 405). Vi är medvetna om att vår studie endast undersöker två olika studentgrupper snarare än samma studentgrupp vid två olika tillfällen. Hade vi haft möjlighet hade det givetvis varit önskvärt att undersöka studentgrupper på termin ett och sedan fråga samma studentgrupper när de gick på termin sju. Dock är detta inom ramen för vår studie inte möjligt utan istället väljer vi att undersöka två olika studentgrupper vid samma tidpunkt. Därför blir antagandet att man socialiseras in i yrket inte lika lätt att styrka men vi anser att man genom denna studie ändå kan få en förståelse för hur socionomstudenter utvecklar olika attityder och kunskaper under sin studietid. Samtidigt undersöker vi en mycket specifik situation och det går inte att vara säker på hur situationen kommer att se ut när de som nu går på termin ett kommit så långt i sin utbildning att de går på termin sju. Därför blir det av vikt att försöka få en så bred bild som möjligt av den rådande situationen medan den faktiskt är nära i tiden.

Utifrån terminstillhörighet framkommer det också i resultatet i denna studie att studenter på termin ett är klart överrepresenterade jämfört med de som går på termin sju. Respondenter som uppger att de går på termin ett uppgår till 192 personer medan motsvarande siffra för termin sju endast är 87 personer. Det är fullt möjligt att en förklaring till detta kan vara att det helt enkelt är fler studenter på termin ett. Efterhand som utbildningen fortskrider finns det studenter som väljer att inte fortsätta sina studier på socionomprogrammet och därför är det färre studenter som studerar på termin sju. En annan möjlig förklaring är att man som student på termin ett lägger större vikt vid att faktiskt närvara vid lektionstillfällena som ges även om dessa inte är obligatoriska medan man på termin sju jobbar sig "bort" från skolan på ett annat sätt eftersom man snart inte ska gå kvar där.

För att möjliggöra att åka runt och dela ut enkäterna personligen görs avgränsningen till södra Sverige. Det hade varit intressant att se spridningen av attityder och kunskaper gällande detta i hela Sverige men det är inte möjligt för oss avseende tid och resurser att genomföra en sådan studie (Bryman 2011: 194ff; Trost 2012: 31f). Vi väljer därför att undersöka socionomstudenterna vid Lunds universitet (även Campus Helsingborg), Malmö högskola och Linnéuniversitetet i Växjö. Utifrån detta görs valet att undersöka alla studenter på termin ett och termin sju vid dessa universitet. Dock blir vårt faktiska urval endast de studenter som är på plats vid undervisningstillfället då vi kommer till klassen. Vi hade kunnat komma på lektioner där det var obligatorisk närvaro för att få in ännu fler enkäter, men på grund av

omständigheterna fick vi komma på de tider som föreslogs och de tider då klasserna i alla fall var samlade i helklass. Utifrån detta urval har vi ett externt bortfall då vi fick göra valet att inte ta med en enkät i undersökningen eftersom respondenten uppgett att hen inte gick på någon av terminerna vi valt att undersöka. Alltså har vi totalt lämnat ut 283 enkäter men endast 282 är brukliga i denna studie. Bekvämlighetsurvalet gör att vi inte kan generalisera våra resultat till hela populationen i formell statistisk mening då detta endast är möjligt om man använder sig av ett sannolikhetsurval (Bryman 2011: 190, 194; Körner & Wahlgren 2015: 21ff). Detta gör att vi inte kan argumentera för att våra resultat är statistiskt signifikanta eller inte (Bryman 2011: 336). Därför väljer vi att ta större hänsyn till vårt faktiska värde för korrelationskoefficienten. Signifikanstestet används endast för att säga hur robusta våra resultat är, snarare än att ge signifikansen den avgörande rollen i om vi förkastar vår hypotes eller inte. Argument finns till och med för att man aldrig helt och hållet kommer fram till representativa urval även om man använder sig av ett sannolikhetsurval, detta kallas även urvals- eller samplingsfel (Bryman 2011: 200f). Hade denna studie gjorts i hela Sverige hade storleken på urvalet kunnat vara större och då hade sannolikheten för representativitet för hela populationen "socionomstudenter" ökat (Trost 2012: 37f; Bryman 2011: 336).

6.4 Studiens tillförlitlighet

I detta avsnitt kommer vi att diskutera vår studies tillförlitlighet i termer av standardisering, reliabilitet och validitet. Vi reflekterar också över vår egen position i förhållande till vårt valda ämne och våra valda respondenter. För att standardiseringen i vår studie ska öka genomför vi studien ute i respondenternas undervisningssalar vilket innebär att alla har samma förutsättning gällande miljö, även om salarna kan skilja sig åt något i sin utformning (Trost 2012: 57f). I vår muntliga presentation av studien utgår vi ifrån förbestämda repliker så att den blir densamma vid alla tillfällen. Vi har också bestämda delar att presentera av detta manus så att vi inte skiftar vem som säger vad från gång till gång. Gällande vår datainsamling så ser enkäterna likadana ut för alla (ibid.). Dessa åtgärder gällande att höja standardiseringen i studien medför också att reliabiliteten ökar då situationerna görs förutsättningslösa så att alla upplever samma sak vid datainsamlingen. Önskvärt hade varit att om man gjorde en mätning på exakt samma sätt en tid senare skulle vi få liknande resultat. Dock är detta i princip omöjligt att göra i samhällsvetenskaplig forskning då samhället är i ständig förändring (Trost 2012: 61f; Bryman 2011: 49). Vi är medvetna om att detta sänker graden av tillförlitlighet i vår studie.

Syftet i studien är att undersöka vilka kunskaper och attityder socionomstudenter har gentemot flyktingsituationen, därför handlar frågorna i enkäten också om detta. För att få fram kunskapsdelen ställer vi frågor kring fakta om situationen och på så sätt får vi veta vilka kunskaper våra respondenter har. I utformningen av enkäterna söker vi information om vad som hände i förhållande till flyktingsituationen under perioden augusti-december 2015. Utifrån det kommer vi på vilka frågor som kan vara relevanta att ställa. Den största delen av information som underbygger enkätfrågorna kommer från olika statistiska data ifrån perioden. I utformningen av attitydfrågorna får vi mycket inspiration genom att läsa olika partiprogram för svenska partier. Detta för att få fram olika resonemang man kan föra beroende på vilken inställning man har till flyktingsituationen och invandring i stort. Vi kontrollerar också att svarsalternativen vi har till våra frågor är överensstämmande med frågan. Genom att säkerställa att frågorna i enkäten endast riktar sig mot det som är vårt syfte och våra frågeställningar ökar validiteten i studien (Trost 2012: 63; Bryman 2011: 163).

En annan aspekt som också påverkar studiens tillförlitlighet är våra egna förhållningssätt till det vi kommer undersöka. Som nämnts ovan ligger detta forskningsområde nära våra egna intressen då båda författarna själva är studerande på socionomprogrammet och detta har med stor sannolikhet påverkat att vi valt just detta forskningsämne. Detta innebär också att vi ingår i den grupp vi undersöker men vi distanserar oss från detta med hjälp av valet av termer att undersöka då vi medvetet inte väljer den termin vi själva studerar på. På detta sätt minskas risken för förutfattade meningar om vad vi ska få för resultat av våra kurskamrater.

6.5 Analytiskt tillvägagångssätt

I analys av det empiriska materialet eftersträvar vi att vara opartiska och låter inte det vi själva tycker styra vilka resultat som lyfts fram. Här kommer vi även att beskriva hur vi går tillväga för att koda om de variabler vi har för att kunna genomföra olika tester på vårt material.

För att kunna genomföra en jämförelse av medelvärden (för att testa H1) kodas kunskapsfrågorna om så att rätt svar på frågan ger fem "poäng" och att inte ha svarat på frågan eller att ha uppgett fel svar ger noll "poäng". Maxpoäng för denna variabel är 35 poäng och minimum är 0 poäng. Gällande attitydfrågorna kodas den mest positiva attityden i förhållande till påståendet som fyra "poäng" och den mest negativa som 0 "poäng". Alltså om respondenten svarar antingen instämmer helt eller tar helt avstånd beroende på påståendets utformning. Tre "poäng" får man om man svarar det näst mest positiva svarsalternativet och ett poäng om man svarar det näst mest negativa. Det vill säga instämmer delvis eller tar

delvis avstånd, även här med avseende på hur påståendet är utformat. Som ett mittenvärde läggs de som inte svarar eller de som svarar vet inte in och de ges två poäng. Detta då de inte anses ha tagit ställning till varken eller och därför inte är någon av ytterligheterna. Denna omkodning ger att maxpoäng är 32 poäng och minimum är 0 poäng. Därefter jämförs medelvärden för variablerna kunskap och attityd med terminstillhörighet där terminstillhörighet är den oberoende variabeln. På så sätt får vi fram resultat som visar oss vilken medelpoäng respondenterna på termin ett har fått och likaså vilken de på termin sju har fått. Dessa värden kan vi sedan jämföra som vi gör i prövningen av H1 och tillhörande tabell.

För att testa H2 använder vi oss också av vår omkodade attitydvariabel och genomför en univariat analys där vi väljer att se medelvärdet. Därigenom kan vi också tolka om studenterna har generellt positiva eller negativa attityder till flyktingsituationen beroende på om de har en högre medelpoäng än vad hälften av maxpoängen utgör för värde, vilket är 16 poäng. Samma tillvägagångssätt används för att kunna testa H3 som gäller studenternas kunskapsnivå. Där använder vi den omkodade kunskapsvariabeln och genomför en univariat analys med en medelvärdesbeskrivning. Sedan bedömer vi om socionomstudenterna har bra kunskaper utifrån om de har en medelvärdespoäng som ligger över hälften av maxpoängen som i detta fall blir 17,5 poäng.

För att genomföra ett test av vår fjärde hypotes använder vi oss också av de omkodade variablerna för kunskap och attityd och gör ett spridningsdiagram och en bivariat korrelationsanalys av de båda där vi även kan utläsa signifikansen. Vi väljer här att ha kunskap på x-axeln och attityd på y-axeln då vi vill se om kunskap påverkar attityder. För att se om det finns skillnad i kvinnor och mäns attityder till flyktingsituationen som är vår femte hypotes så använder vi även här den omkodade variabeln för attityd och gör en bivariat medelvärdesjämförelse med variabeln kön och attityd. Därigenom får vi fram medelvärden för de båda könskategorierna.

Nästa hypotes, H6, berör ålder och attityd. För att kunna genomföra test av hypotesen skapar vi en ny variabel av den tidigare åldersvariabeln. Vi väljer att dela in respondenterna i tre olika åldersgrupper, 19-29, 30-40 och 41-53. Att vi väljer denna uppdelning är att vi vill testa om respondenter i medelåldern (av författarna definierat som 30-40 år) är mer positivt inställda till flyktingsituationen. De övriga ålderskategorierna skapas med avseende på åldern för de yngsta respondenterna (19 år) och för de äldsta respondenterna i studien (53 år). Efter detta genomförs en bivariat medelvärdesjämförelse mellan denna nya variabel och den omkodade variabeln för attityd. Detta ger oss medelvärden för de olika åldersgrupperna som vi sedan jämför för att testa vår hypotes.

För H7 och H8 använder vi oss av attitydvariabeln som den omkodats enligt beskrivning ovan, variablerna för etnisk bakgrund, kontakt med personer av annan etnisk bakgrund, födelseland, föräldrars födelseland och om man har vänner av annan etnisk bakgrund eller inte. Dessa används sedan för att göra en jämförelse av medelvärden genom bivariat analys.

För att kunna beräkna medelvärden för H9, som berör politisk tillhörighet, väljer vi att slå samman partierna i två olika kategorier: "Röstat högerriktat" och "Röstat vänsterriktat". I kategorin högerriktat ingår följande partier: Sverigedemokraterna, Moderata samlingspartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet. I kategorin vänsterriktat ingår: Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet - de gröna och Feministiskt initiativ. Sedan jämför vi medelvärden för dessa kategorier med poängen från den omkodade variabeln för attityd.

För vår sista hypotes väljer vi ut variabeln som berör nationell identitet i vår enkät (d.v.s. fråga 13) och kodar om den så att den mest positiva attityden i förhållande till påståendet ger fyra "poäng" och den mest negativa ger 0 "poäng" och så vidare (se tillvägagångssätt för attitydfrågor). Sedan gör vi även en ny variabel för attityd där fråga tretton inte är med eftersom den är en utomstående variabel i detta fall. Sedan gör vi en jämförelse av medelvärden beroende på hur man svarat på frågan om nationell identitet. Alltså jämför vi medelvärden för om man svarat "Instämmer helt", "Instämmer delvis", "Vet inte/Ej svar", "Tar delvis avstånd" eller "Tar helt avstånd".

7 Forskningsetiska överväganden

Gällande den etiska aspekten i studien utgår vi ifrån de fyra huvudkraven: samtyckeskravet, informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Samtyckeskravet innebär att respondenterna själva får bestämma om de vill medverka eller inte samt att de när som helst får ta tillbaka sitt samtycke utan att det ger några negativa följder för dem (Vetenskapsrådet 2002: 9ff). I studien tar detta sig uttryck genom att vi muntligt och genom försättsbladet till enkäten informerar respondenterna om dessa aspekter. Mejladresser utlämnas även så att respondenterna kan kontakta oss om de vill avbryta sitt deltagande. Vi säger självklart även att det är frivilligt att delta i vår undersökning och att man inte behöver fylla i enkäten om man inte vill. Enligt Kalman och Lövgren (2012) så hänger samtyckeskravet ihop med informationskravet på så sätt att informationskravet är grunden till samtyckeskravet eftersom man inte kan förvänta sig att någon ställer upp och verkligen ger ett samtycke till en undersökning om de inte vet vad den handlar om (Kalman & Lövgren 2012: 13). Informationskravet innebär alltså att man måste informera deltagarna om studiens syfte och även informera deltagarna om de delar som berörs av de andra huvudkraven (Vetenskapsrådet 2002: 7f; Kalman & Lövgren 2012: 13f). Vi kan se ett dilemma gällande att berätta syftet med studien för respondenterna. Detta då respondenterna kan bli påverkade i hur de besvarar enkäterna om de vet vad syftet är med studien. Dock är syftet i denna studie inte helt av sådan karaktär att detta får stora konsekvenser för våra resultat eftersom frågorna i enkäten kommer att bli sådana att man som respondent ändå kan förstå i svarsprocessen vad studiens syfte är.

Ett annat huvudkrav är konfidentialitetskravet som innebär att man som forskare ska förvara personuppgifter och dylikt som kan leda till identifiering av deltagare på ett säkert sätt så att utomstående inte kan ta del av den informationen (Vetenskapsrådet 2002: 12f; Kalman & Lövgren 2012: 14). I studien frågar vi ej om namn och det är inte heller av intresse att veta vilken studieort varje respondent studerar vid eftersom detta inte tillför något i studien. På så sätt anonymiseras såväl personerna som högskolorna/universiteten. Den empiri som framkommer i enkäterna behandlas med största försiktighet i genomförandet av analysen och respondenterna informeras om att deras enkäter kommer att förstöras när undersökningen är genomförd. På så sätt säkras även nyttjandekravet som innebär att man inte får använda det empiriska materialet till andra ändamål än just den studien som genomförs vid insamlingen (Vetenskapsrådet 2002: 14; Kalman & Lövgren 2012: 14).

Ytterligare en etisk aspekt vi reflekterat över är genomförandet av empirianalysen. Andersson och Swärd menar att man som forskare har makten att kategorisera människor i olika grupper och använda begrepp för dessa som man tycker stämmer in på det man vill få fram (Andersson & Swärd 2008: 241ff). Genom att göra detta gör man som forskare ett ställningstagande till vilka ord man använder och hur dessa är laddade (ibid.). I vår studie blir detta relevant i hur vi benämner flyktingsituationen och hur vi analyserar det empiriska material vi får in i form av kategoriseringar i resultatet. Detta är något som ytterligare reflekteras kring i arbetet då en så stor objektivitet som möjligt är önskvärd i förhållande till studien.

8 Resultat

För resultatbeskrivning och i analys av empirin som samlats in används datorprogrammet SPSS för att göra materialet lättare att studera. För att analysera det empiriska materialet används univariata och bivariata analyser i kombination med teori och tidigare forskning för att förstå resultaten. Univariat analys innebär analys av en variabel i taget medan bivariat analys innebär att analysera två variabler samtidigt och på olika sätt jämföra dessa med varandra och se eventuella samband (Bryman 2011: 322ff). Med hjälp av dessa analysverktyg kan resultaten av datainsamlingen på olika sätt analyseras och frågeställningarna i studien besvaras. I en första resultatbeskrivning av vår insamlade empiri gör vi här tabeller över univariata analyser av varje enskild variabel och därefter beskriva hur dessa ska förstås och tolkas i sammanhanget för att man ska få en tydlig bild över hur det insamlade materialet ser ut. Läs avsnittet ”analytiskt tillvägagångssätt” för att se hur vi skapat de olika variablerna som används vid prövning av hypoteser och övrig resultatbeskrivning.

8.1 Bakgrundsvariabler – en övergripande beskrivning

Tabell 1		
Variabel:	Resultat:	Deltagande/fråga (av 282):
Ålder:	19-53 år Medelålder: 25,47 år	N=280 svar Bortfall: 2
Kön:	Män: 49 = 17,4% Kvinnor: 231 = 82,2% Annat: 1 = 0,4%	N=281 svar Bortfall: 1
Termin:	Termin 1: 192 = 68,8% Termin 7: 87 = 31,2%	N=279 svar Bortfall: 3
Politisk åskådning:	Socialdemokraterna: 72 = 27,3% Moderata samlingspartiet: 25 = 9,5% Centerpartiet: 13 = 4,9% Liberalerna: 12 = 4,5% Kristdemokraterna: 5 = 1,9% Vänsterpartiet: 24 = 9,1% Sverigedemokraterna: 6 = 2,3% Miljöpartiet - de gröna: 46 = 17,4% Feministiskt initiativ: 35 = 13,3% Annat: 26 = 9,8%	N=264 svar Bortfall: 18

Forts. Tabell 1		
Etnisk bakgrund:	Födda i Sverige: 255 = 90,4% Födda i ett annat land: 27 = 9,6%	N=282 svar Bortfall: 0
Föräldrars etniska bakgrund:	Förälder född i Sverige: 198 = 70,2% Förälder född i annat land: 84 = 29,8%	N=282 svar Bortfall: 0
Vänner med annan etnisk bakgrund:	Flera vänner: 155 = 55% Ett fåtal vänner: 113 = 40,1% Inga vänner: 14 = 5%	N=282 svar Bortfall: 0

Antalet respondenter som genomfört enkäten är 282 personer. Gällande frågan om respondenternas ålder finns ett visst internt bortfall, då två personer inte har besvarat den. Åldersspannet hos respondenterna är 19-53 år och medelåldern är 25,47 år (se denna och följande information i Tabell 1). I studien deltar en övervägande del kvinnor, något som vi också väntade oss med tanke på hur ansökningsstatistiken ser ut för socionomprogrammet. I just denna studie deltar 82,2% (231) kvinnor, 17,4% (49) män och 0,4% (1) som valde alternativet "annat" för denna fråga. Även här finns ett internt bortfall då en respondent ej besvarade frågan. Likaså är det tre respondenter som inte besvarat vilken termin de går på så även för denna fråga finns ett litet internt bortfall. Gällande terminsfördelningen kan vi se att 192 av respondenterna, det vill säga 68,8% går på termin ett och att endast 87, det vill säga 31,2%, av respondenterna går på termin sju. Här finns alltså inte en jämn fördelning i svarsfrekvens mellan de båda terminerna utan termin ett är klart överrepresenterade. Det diskuteras djupare under urvalsdelen i metodavsnittet hur detta kan förstås.

Frågan om vilket parti man röstade på i det senaste valet har ett något större internt bortfall då 18 respondenter (6,4%) ej besvarar frågan. Dock blev vi varse när vi var ute hos studentgrupperna att vissa av respondenterna på termin ett inte fick rösta i det senaste riksdagsvalet då de inte var tillräckligt gamla för att göra det. Detta, och även att det är en relativt känslig fråga, är något som kan ha påverkat att vi inte får lika många svar på denna fråga och att det dessutom är många som kryssar i svarsalternativet "annat". Vi kan även se att Socialdemokraterna är det parti som flest respondenter hade röstat på (27,3%) följt av Miljöpartiet - de gröna (17,4%) och sedan Feministiskt initiativ (13,3%) (se Tabell 1).

De frågeområden i bakgrundsvariablerna som inte har något internt bortfall alls är de som rör huruvida man själv är född i Sverige, om någon av ens föräldrar är födda i ett annat land och hur många vänner man har som är av annan etnisk bakgrund (se Tabell 1). Av

respondenterna i denna studie är 90,4% födda i Sverige och 9,6% är inte födda i Sverige. 29,8% av respondenterna har någon förälder som är född i ett annat land än Sverige medan 70,2% inte har det. Att ha vänner med annan etnisk bakgrund är väldigt vanligt hos respondenterna. Endast 5% valt alternativet att de inte har några vänner med en annan etnisk bakgrund alls, 40,1% har uppgett att de har ett fåtal vänner med annan etnisk bakgrund och 55% valde alternativet att de har flera vänner med annan etnisk bakgrund.

8.2 Attitydvariabler – en övergripande beskrivning

I den insamlade empirin finns frågor som berör respondenternas attityder, dessa kommer senare att sammankopplas med respondenternas kunskaper i en korrelationsanalys men vi inleder med att beskriva de enskilda variablerna var för sig. För alla attitydfrågor har vi ett visst internt bortfall och likaså har vissa respondenter valt att kryssa i alternativet “vet inte” som svar på frågorna. Dessa väljer vi att inte skriva ut i denna beskrivning utan fokuserar istället på de som var mer eller mindre positivt eller negativt inställda till de olika påståenden som framställts. Följande beskrivning av materialet kan också utläsas mer uppstrukturerat i Tabell 2 som finns nedan.

Tabell 2		
Påstående:	Svar:	Internt bortfall & Vet inte:
Det var rätt att Sverige införde gränskontroller: N=281	47 = 16,7% instämmer helt 101 = 35,9% instämmer delvis 58 = 20,6% tar delvis avstånd 61 = 21,7% tar helt avstånd	14 respondenter = 5% vet inte 1 respondent = 0,4% bortfall
Sverige borde ha striktare invandringspolitik: N=280	29 = 10,4% instämmer helt 64 = 22,9% instämmer delvis 84 = 30,0% tar delvis avstånd 86 = 30,7% tar helt avstånd	17 respondenter = 6,1% vet inte 2 respondenter = 0,7% bortfall

Forts. Tabell 2		
Sverige borde ta emot fler asylsökande: N=282	66 = 23,4% instämmer helt 82 = 29,1% instämmer delvis 87 = 30,9%, tar delvis avstånd 22 = 7,8% tar helt avstånd	25 respondenter = 8,9% vet inte 0 respondenter = 0% bortfall
Hjälpen borde ges till de asylsökande i deras hemländer: N=282	39 = 13,8% instämmer helt 115 = 40,8% instämmer delvis 63 = 22,3% tar delvis avstånd 44 = 15,6% tar helt avstånd	21 respondenter = 7,4% vet inte 0 respondenter = 0% bortfall
Mångkulturella samhällen är bra: N=281	220 = 78,3% instämmer helt 48 = 17,1% instämmer delvis 8 = 2,8% tar delvis avstånd 1 = 0,4% tar helt avstånd	4 respondenter = 1,4% vet inte 1 respondent = 0,4% bortfall
Invandringen utgör ett hot mot den nationella identiteten: N=282	2 = 0,7% instämmer helt 7 = 2,5% instämmer delvis 25 = 8,9% tar delvis avstånd 230 = 81,6% tar helt avstånd	18 respondenter = 6,4% vet inte 0 respondenter = 0% bortfall
Invandring är en ekonomisk resurs: N=282	85 = 30,1% instämmer helt 122 = 43,3% instämmer delvis 29 = 10,3% tar delvis avstånd 14 = 5,0% tar helt avstånd	32 respondenter = 11,3% vet inte 0 respondenter = 0% bortfall
Asylsökande bör ha rätt att få söka asyl i det land de helst vill: N=281	102 = 36,3% instämmer helt 85 = 30,2% instämmer delvis 51 = 18,1% tar delvis avstånd 20 = 7,1% tar helt avstånd	23 respondenter = 8,2% vet inte 1 respondent = 0,4% bortfall

I materialet kan vi utläsa att 52,7% instämmer helt eller delvis med påståendet att det var rätt att Sverige införde gränskontroller och 42,3% tar helt eller delvis avstånd från det. 33,2% av respondenterna instämmer helt eller delvis till att Sverige borde ha striktare invandringspolitik och 60,7% tar helt eller delvis avstånd ifrån desamma. För påståendet att Sverige borde ta emot fler asylsökande är det relativt få respondenter som valt alternativet att de tar helt avstånd ifrån detta, nämligen 7,8%. Dock svarar allra flest respondenter, 30,9%, att de delvis tar avstånd ifrån detta påstående. Av de som var mer eller mindre positivt inställda till att Sverige skulle ta emot fler asylsökande så svarar 23,4% att de helt instämmer i att Sverige borde ta emot fler medan 29,1% väljer alternativet "instämmer delvis". Nästa påstående som finns med på enkäten gäller om respondenterna anser att hjälpen borde ges till de asylsökande i deras hemländer. När empirin insamlats kommer det till författarnas kännedom att vissa av respondenterna anser att hjälpen borde ges både i hemländerna men att vi också borde hjälpa här i Sverige och detta anses ha kunnat påverka att 40,8% av respondenterna väljer att instämma delvis i detta påstående om hjälp i hemlandet. Sammanlagt ställer sig 54,6% av respondenterna mer eller mindre positiva till hjälp i hemländerna medan 37,9% ställer sig mer negativa till detta.

De mest enhetliga svaren hör till påståendena: "mångkulturella samhällen är bra" och "invandring utgör ett hot mot den nationella identiteten. 95,4% instämmer helt eller delvis till att mångkulturella samhällen är bra och de som tar delvis eller helt avstånd ifrån detta är endast 3,2%. 90,5% tar helt eller delvis avstånd ifrån att invandring skulle utgöra ett hot mot den nationella identiteten medan 3,2% instämmer helt eller delvis.

Majoriteten av respondenterna i denna studie instämmer helt eller delvis med att invandring är en ekonomisk resurs och endast 15,3% tar helt eller delvis avstånd till påståendet. Liknande fördelas svaren för påståendet att asylsökande borde få söka asyl i det land de helst vill då 66,5% instämmer helt eller delvis och de som tar helt eller delvis avstånd är 25,2% av respondenterna.

8.3 Kunskapsvariabler – en övergripande beskrivning

Gällande enkätens kunskapsfrågor så ställer vi här upp de rätta svaren i en tabell och visar hur många procent som svarade rätt på respektive fråga.

Tabell 3		
Fråga:	Rätt svar:	Procent av respondenterna som svarade rätt:
Under perioden augusti-december 2015 sökte följande antal människor asyl i Sverige? (Avrundat till hela tusental)	126000	45,9% Bortfall: 3 respondenter N=279
Under perioden augusti-december 2015 sökte följande antal människor asyl i Europa? (Avrundat till hela tusental)	806000	29,3% Bortfall: 2 respondenter N=280
Under 2015 uppskattas följande antal människor ha varit på flykt i hela världen?	ca 60 miljoner	31,4% Bortfall: 2 respondenter N=280
Den huvudsakliga anledningen till att så många människor migrerade under perioden augusti-december 2015 var?	På grund av konflikter och oroligheter	98,2% Bortfall: 3 respondenter N=279
Det största antalet asylsökande kom, under 2015, ifrån följande land?	Syrien	87,7% Bortfall: 6 respondenter N=276
I Europa tog följande land emot flest asylsökande under 2015?	Tyskland	62,2% Bortfall: 4 respondenter N=278
Som en konsekvens av flyktingsituationen i Sverige beslutade svenska regeringen att?	Införa tillfälliga gränskontroller	87,1% Bortfall: 2 respondenter N=280

Av Tabell 3 gällande socionomstudenters kunskaper kan vi se att de överlag har ganska goda kunskaper när det gäller de frågor som har varit mycket omdiskuterade. När enkäterna lämnats ut har författarna även kunnat besvara vissa frågor som respondenterna haft gällande de olika kunskapsfrågorna.

8.4 Hypotesprövning

H1: *Det finns skillnader i attityder och kunskaper gällande flyktingsituationen bland socionomstudenter på termin ett och termin sju.*

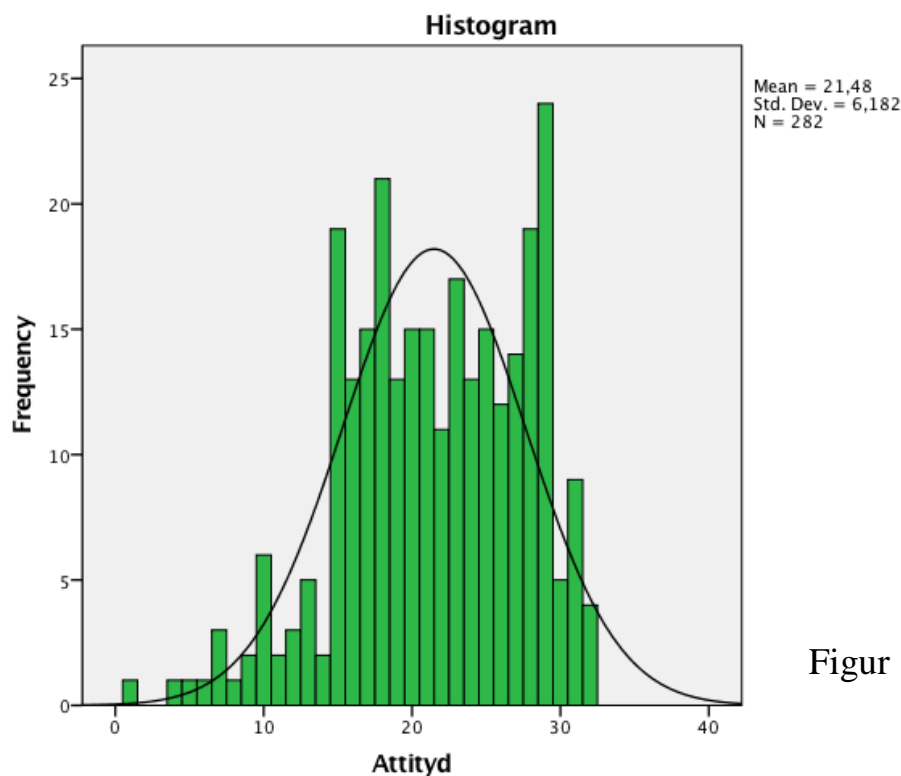
Tabell 4		
Termin:	Kunskap:	Attityd:
Termin ett	Medelvärde: 22,03 poäng (Beräknat på 192 respondenter)	Medelvärde: 21,68 poäng (Beräknat på 192 respondenter)
Termin sju	Medelvärde: 21,38 poäng (Beräknat på 87 respondenter)	Medelvärde: 21,01 poäng (Beräknat på 87 respondenter)

Tabell 5				
		Levene's Test for Equality of Variances	T-test for Equality of Means	
		Sig.	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
Kunskap	Equal variances assumed	,887	,404	,652
	Equal variances not assumed		,409	,652
Attityd	Equal variances assumed	,585	,407	,666
	Equal variances not assumed		,426	,666

För att testa vår hypotes använder vi oss av att jämföra medelvärden för kunskaper och attityder på termin sju och termin ett. I Tabell 4 utläser man att termin ett har mer kunskaper och bättre attityder än de respondenter som går på termin sju. Ser vi dock till Tabell 5 blir det tydligt för oss att värdena inte är statistiskt signifikanta för varken kunskaps eller attitydskillnaderna mellan terminerna. Kolumnen för Levene's test visar oss att vi kan anta att spridningen mellan grupperna är densamma, alltså att termin ett och termin sju har samma variation då värdet för både kunskap och attityd är högre än 0,050, nämligen 0,887 och 0,585.

Därför blir värdet i den övre raden i de andra kolumnerna det som är relevant för oss och det är där vi kan utläsa om skillnaderna i kunskap och attityd är statistiskt signifikanta. För kunskap kan vi se att signifikansvärdet är 0,404 vilket innebär att vi endast kan vara 59,6% säkra på att det finns en skillnad mellan attityder och kunskap i förhållande till terminstillhörighet. Därför kan vi se att det finns en skillnad i vårt urval men att den inte är så stor. Och det är inte heller så sannolikt att detta går att generalisera till hela urvalet med tanke på det höga signifikansvärdet. Även här görs det gällande att vi inte har ett sannolikhetsurval och därför väljer vi att utgå ifrån att det finns en skillnad men att denna skillnad inte är så starkt styrkt i vårt material.

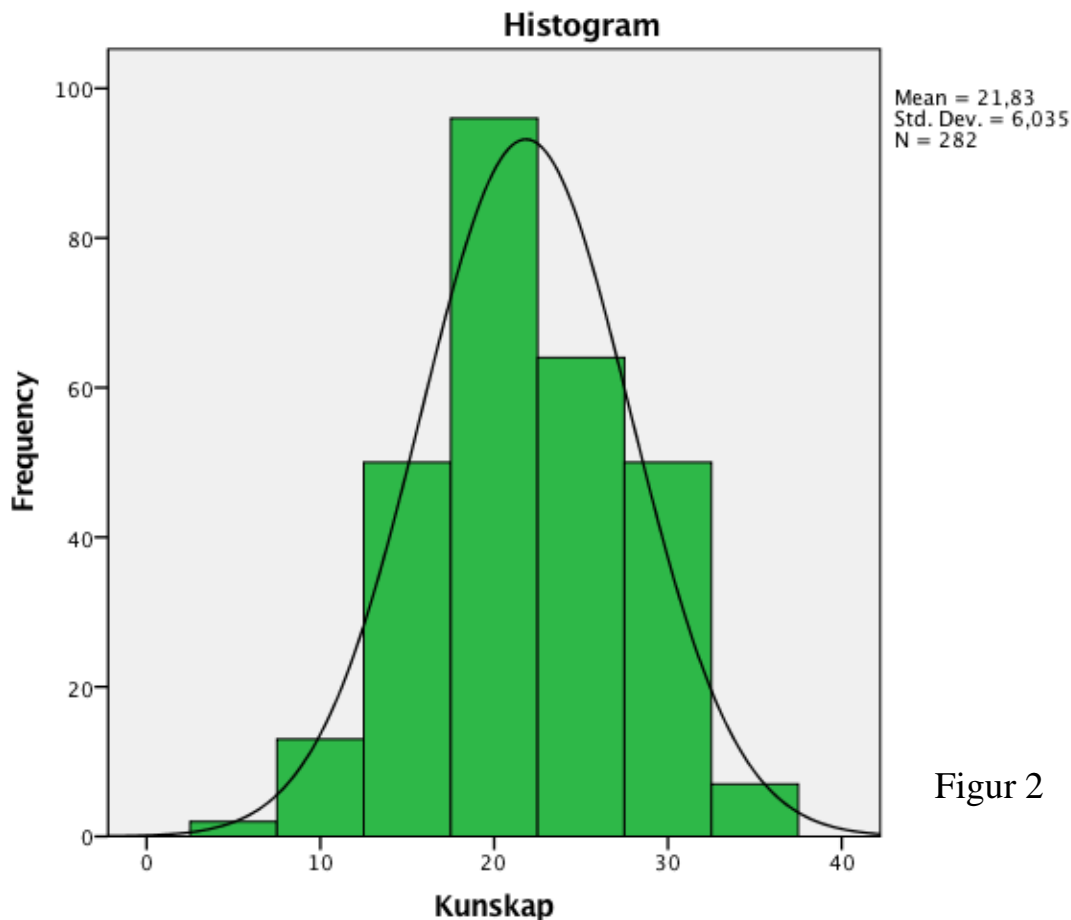
H2: Socionomstudenter har generellt positiva attityder gällande flyktingsituationen.

Figur 1

Figur 1 ger oss en beskrivning av socionomstudenternas attityder gällande flyktingsituationen. Vi ser att medelvärdet för respondenternas poäng på dessa frågor är 21,48 poäng där maxpoängen är 32. Detta säger oss att studenterna har positiva attityder gällande flyktingsituationen, detta då det högsta poängvärdet man kunnat få utan att ta ställning eller vara negativt inställd till detta är 16 poäng. Ett värde som socionomstudenterna ligger tydligt över.

H3: Socionomstudenter har generellt god kunskap gällande flyktingsituationen.

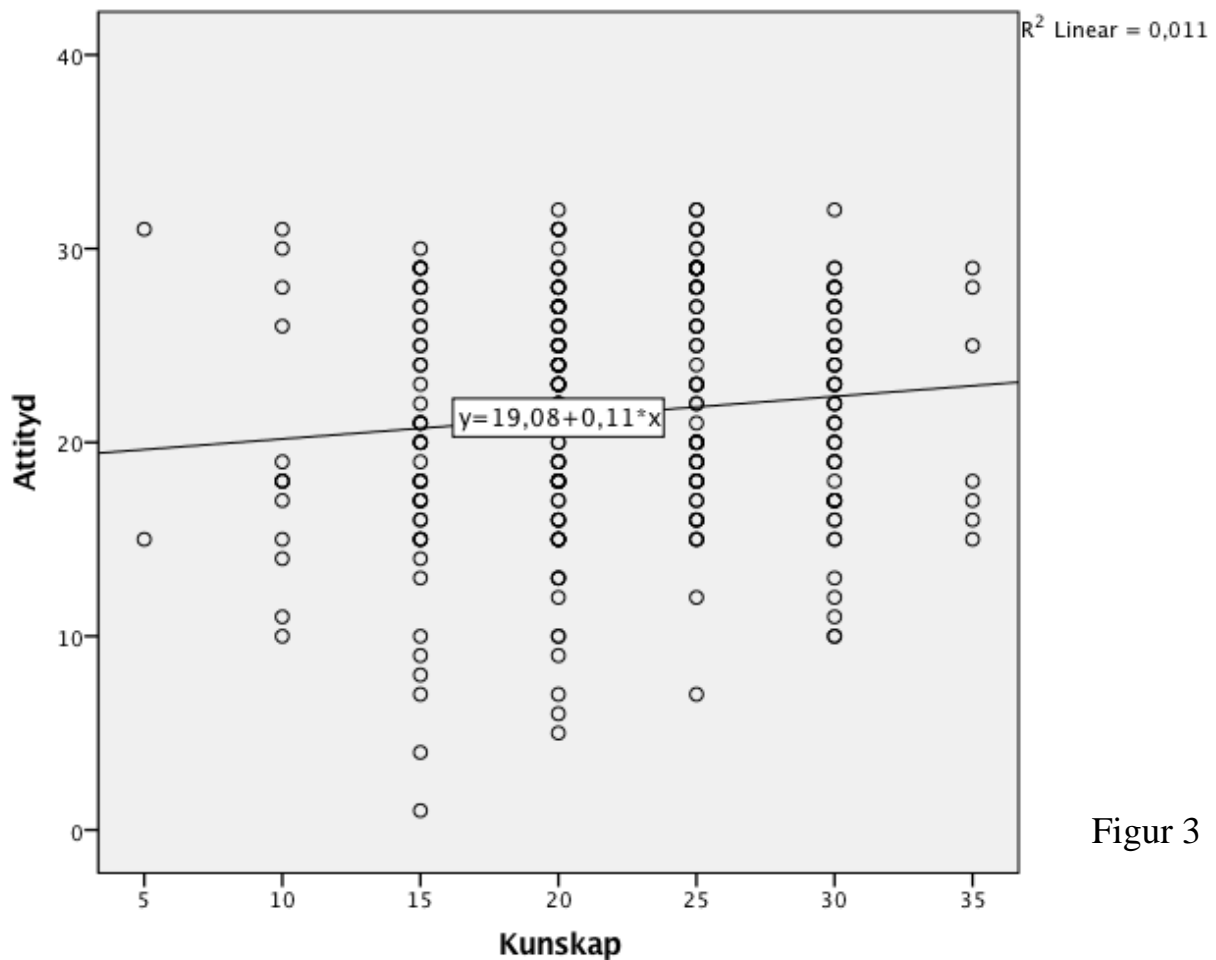

Figur 2

Medelvärde för kunskapsnivån hos samtliga studenter är 21,83 poäng av maxpoäng 35, vilket gör att studenterna i snitt svarar rätt på ungefär fyra av sju frågor. För att ha god kunskap om flyktingsituationen väljer vi att man ska ha mer än hälften av max poängen, vilket blir 17,5 poäng. Detta ser vi också tydligt att respondenterna har och därför kan vi också bekräfta vår hypotes att det finns goda kunskaper hos socionomstudenterna.

H4: *Det finns ett samband mellan kunskap och attityd.*

För att kunna förstå om det finns ett samband mellan socionomstudenternas kunskaper och attityder genomför vi en korrelationsanalys av variablerna som använts för att mäta kunskap och attityd i vår studie. För att få endast två variabler att studera komprimeras de befintliga frågevariablerna som berör kunskap och attityd (se beskrivning av hur detta genomförts under "Analytiskt tillvägagångssätt" i kapitlet om metod).

Figur 3

Tabell 6			
		Kunskap	Attityd
Kunskap	Pearson Correlation	1	,107
	Sig. (2-tailed)		,072
	N	282	282
Attityd	Pearson Correlation	,107	1
	Sig. (2-tailed)	,072	
	N	282	282

Utifrån detta spridningsdiagram (Figur 3) har vi en positiv korrelation mellan kunskap och attityd vilket innebär att det finns en samvariation mellan att studenter med mycket kunskap har mer positiva attityder och de med mindre kunskap har mer negativa attityder. Dock är korrelationen mycket svag, värdet uppgår endast till 0,107 och vi har heller ingen statistisk signifikans då vi endast kan vara 92,8% säkra på att sambandet finns i hela vårt urval, som

går att utläsa av tabell sex. Determinationskoefficienten gör i detta fall gällande att 1,1% av variationen i attityder beror på kunskapsnivån hos respondenterna.

H5: *Kvinnor har mer positiva attityder än män gällande flyktingsituationen.*

Tabell 7		Bortfall: 2, N=280
Kön:	Attityd:	
Kvinnor	Medelvärde: 21,50 poäng (Beräknat på 231 respondenter)	
Män	Medelvärde: 21,16 poäng (Beräknat på 49 respondenter)	

Tabell 8				
		Levene's Test for Equality of Variances	T-test for Equality of Means	
		Sig.	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
Attityd	Equal variances assumed	,795	,728	-,339
	Equal variances not assumed		,721	-,339

Som utläses i Tabell 7 har kvinnor en mer positiv attityd till flyktingsituationen än män. Dock är denna skillnad väldigt liten, endast 0,34 poäng. När vi sedan genomför ett signifikanstest för skillnaden mellan köns attityder så framkommer det att vi inte har statistisk signifikans (se Tabell 8). Signifikansvärdet är 0,728 vilket gör att vi endast kan vara 27,2% säkra på att det finns en skillnad mellan kvinnors och mäns attityder till flyktingsituationen. Trots att skillnaden är liten anser vi ändå att det finns en skillnad mellan kvinnor och män i vår studie och som vi antar i vår hypotes är det kvinnorna som är mer positivt inställda även om möjligheten att generalisera detta till hela urvalet inte är så sannolik med avseende på signifikansen.

H6: Respondenter i "medelåldern" (30-40 år gamla) har mer positiva attityder gällande flyktingsituationen än äldre och yngre respondenter.

Tabell 9		Bortfall: 2, N=280
Ålder:	Attityd:	
19-29	Medelvärde: 21,65 poäng (Beräknat på 232 respondenter)	
30-40	Medelvärde: 20,65 poäng (Beräknat på 34 respondenter)	
41-53	Medelvärde: 20,50 poäng (Beräknat på 14 respondenter)	

För denna hypotes har vi tanken, utifrån tidigare forskning, att de respondenter som befinner sig i "medelåldern" (definierat av författarna som 30-40 år) är mer positivt inställda till flyktingsituationen. Dock är så inte fallet i denna studie, vilket kan utläsas av Tabell 7. De som är yngre, det vill säga mellan 19-29 år, är de som är mest positiva medan de som är äldst, 41-53 år är mest negativa och de som är i "medelåldern" ligger mitt emellan dessa båda kategorier.

H7: Respondenter med invandringsbakgrund har mer positiva attityder gällande flyktingsituationen än de utan denna bakgrund.

Tabell 10		Bortfall: 0, N=282
Variabel:	Svar:	Attityd:
Är du född i Sverige?	Ja (255 respondenter) Nej (27 respondenter)	Medelvärde: 21,57 poäng Medelvärde: 20,63 poäng
Är någon av dina föräldrar födda i ett annat land?	Ja (84 respondenter) Nej (198 respondenter)	Medelvärde: 21,44 poäng Medelvärde: 21,49 poäng

Tabell 11				
		Levene's Test for Equality of Variances	T-test for Equality of Means	
		Sig.	Sig. (2- tailed)	Mean Difference
Attityd (Född i annat land)	Equal variances assumed	,648	,454	,939
	Equal variances not assumed		,448	,939
Attityd (Föräldrar födda i annat land)	Equal variances assumed	,994	,946	-,054
	Equal variances not assumed		,945	-,054

Vår hypotes är att respondenter med utländsk bakgrund har en mer positiv attityd kring flyktingsituationen. Men som vi ser i Tabell 10 är respondenter som är födda i Sverige mer positiva än respondenter födda i ett annat land. Likaså är respondenter som har någon förälder som är född i ett annat land mer negativt inställda än de som inte har det. Dock är skillnaden i medelvärdena för dessa båda grupper inte stor. Detta säger oss att det inte påverkar lika mycket att ha en förälder som är född i ett annat land som det påverkar att själv vara född utanför Sverige. Dock har vi inte heller här någon statistisk signifikans för skillnaden i medelvärden (se Tabell 11). För frågan om man själv är född i Sverige eller inte och vilken attityd man har i förhållande till detta har vi ett signifikansvärde som är 0,454. Detta gör att vi endast kan vara 54,6% säkra på att denna skillnad återfinns i hela urvalet. För frågan om man har föräldrar som är födda i ett annat land eller inte och vilken attityd man har i förhållande till det är signifikansvärdet 0,946 vilket gör att vi endast kan vara 5,4% säkra på att denna skillnad i attityder beroende på var ens föräldrar kommer ifrån återfinns i hela vårt valda urval. Detta ger oss ett resultat som inte är stabilt. Men eftersom vi använder ett bekvämlighetsurval väljer vi att fokusera på de faktiska medelvärdena och skillnaderna mellan dessa. Signifikansen blir då bara ett hjälpmedel för att förklara hur robusta skillnaderna i värden faktiskt är.

H8: Respondenter som har mycket kontakt med personer av annan etnisk bakgrund har mer positiva attityder gällande flyktingsituationen än de som inte har kontakt med personer av annan etnisk bakgrund.

Tabell 12		Bortfall: 0, N=282
Variabel:	Svar:	Attityd:
Har du vänner som har en annan etnisk bakgrund?	Ja, flera (155 svar)	Medelvärde: 21,79
	Ja, ett fåtal (113 svar)	poäng Medelvärde: 21,42
	Nej, inga (14 svar)	poäng Medelvärde: 18,50

Vi utläser i Tabell 12 att de respondenter som har svarat att de har “flera” vänner med annan etnisk bakgrund är de som är mest positiva till flyktingsituationen. De som uppger att de inte har några vänner med annan etnisk bakgrund alls är de som är mest negativa. Detta gör att vår hypotes bekräftas eftersom vi kan se att om man har mer kontakt med personer med annan etnisk bakgrund är de som är mest positivt inställda.

H9: De respondenter som uppgett att de röstat mer högerriktat har en mer negativ attityd gällande flyktingsituationen än de som röstat mer vänsterriktat.

Tabell 13		Bortfall: 44, N=238
Variabel:		Attityd:
Röstat högerriktat: (Sverigedemokraterna, Liberalerna, Kristdemokraterna, Centerpartiet, Moderaterna)		Medelvärde: 18,97 poäng (Beräknat på 61 respondenter)
Röstat vänsterriktat: (Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet - de gröna, Feministiskt initiativ)		Medelvärde: 23,23 poäng (Beräknat på 177 respondenter)

Tabell 14				
		Levene's Test for Equality of Variances	T-test for Equality of Means	
		Sig.	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
Attityd	Equal variances assumed	,303	,000	4,259
	Equal variances not assumed		,000	4,259

För att beräkna medelvärden för de mer politiskt högerriktade och de politiskt vänsterriktade så väljer vi att slå samman de partier vi har med i enkäten i två grupper, alltså "Röstat högerriktat" och "Röstat vänsterriktat". Detta är också en av anledningarna till att bortfallet blir så pass stort för denna fråga i formen den analyseras här. Detta på grund av att de respondenter som väljer alternativet "annat" är inte är medräknade då de varken valt att de röstat "högerriktat" eller "vänsterriktat". Men även annars har vi för frågan om politisk tillhörighet ett relativt stort bortfall vilket tidigare har diskuterats kan bero på att det är en känslig fråga för respondenterna. Efter att ha gjort denna uppdelning och en analys genomförs av medelvärdet för poängen på attitydfrågorna kan vi med säkerhet säga att de som röstar mer högerriktat har en mer negativ attityd till flyktingsituationen än de som röstat mer åt vänster (se Tabell 13 & Tabell 14). I Tabell 13 ser man även hur stor skillnaden i attityd är mellan de båda grupperna. De som röstat mer åt vänster har ett medelvärde för attityd som ligger på 23,23 poäng medan den andra gruppen endast har 18,97 poäng i medelvärde. Tabell 14 visar oss att signifikansvärdet är 0,000 vilket innebär att vi kan vara 99,9% säkra på att vi kommer att se denna skillnad mellan höger- och vänsterriktade respondenter även för hela vårt urval.

H10: Respondenter som känner en stark nationell identitet har mer negativa attityder gällande flyktingsituationen än de som inte har en stark nationell identitetskänsla.

Tabell 15		Bortfall: 0, N=282
Påstående:	Svar:	Attityd:
Invandringen utgör ett hot mot den nationella identiteten	Instämmer helt (2 svar)	Medelvärde: 2,50 poäng
	Instämmer delvis (7 svar)	Medelvärde: 7,86 poäng
	Vet inte/Ej svar (18 svar)	Medelvärde: 12,78 poäng
	Tar delvis avstånd (25 svar)	Medelvärde: 12,88 poäng
	Tar helt avstånd (230 svar)	Medelvärde: 19,16 poäng

Gällande den nationella identitetskänslan har vi en hypotes som berör detta och vi uttrycker att vi tror att respondenter som känner en stark nationell identitet har mer negativa attityder i förhållande till de som har en mindre nationell identitetskänsla. Som utläses av Tabell 15 får vi denna hypotes bekräftad då de som svarar att de instämmer helt på påståendet att invandring utgör ett hot mot den nationella identiteten har en klart lägre poängnivå för sina attityder. Man kan tydligt se en stigande medelvärdespoäng desto mer man motsatt sig detta påstående.

9 Analys

I denna analyserande del utgår vi från de resultat som framkommit i studien och kopplar samman dessa med våra teoretiska resonemang gällande filantropi, nationalstaten och kunskap som teori. I vissa fall kopplar vi även resultaten i denna studie till de resultat som framkommit i tidigare forskning.

9.1 Positiva kvinnor och kunniga, filantropiska yngre studenter

Som vi belyser i vår resultatbeskrivning ser vi att socionomstudenterna har både positiva attityder till och goda kunskaper gällande flyktingsituationen. Utifrån de teorier vi väljer att använda oss av förstår vi detta som att socionomstudenterna generellt sett har ett filantropiskt tänkande. Man vill hjälpa alla människor och denna vilja är grunden till de attityder man har. Man vill att alla människor ska leva ett skäligt liv utifrån samhällets normer och man vill i första hand göra det som är "gott" och hitta lösningar på problemen som uppstår snarare än att upprätthålla de strukturer som finns i samhället som hindrar att alla människor kan få hjälp. Man vill inte exkludera vissa människor av de som söker sig till Sverige utan man vill försöka hjälpa alla som är i samma situation. (Förhammar 2000: 24, 30; Nationalencyklopedin 2016c). Ser vi till den filantropiska historien kan också förklaringen ges till varför vi ser resultat som visar att kvinnor är mer positivt inställda än män i vår respondentgrupp. Kvinnor har genom tiderna varit den hjälpende kraften i samhället och har fortfarande den rollen, ett mönster som vi också kan se i utbildningens antagningsstatistik (Förhammar 2000: 46; Meeuwisse & Swärd 2006: 32; Statistiska centralbyrån 2015: 16).

Studenternas goda kunskaper gällande flyktingsituationen kan analyseras utifrån följande resonemang. Redan innan, men också under, utbildningen får man kunskap i form av erfarenheter och teorier. Detta hjälper en att förstå världen omkring sig och de situationer man hamnar i (Montesino & Righard 2015: 207, 218; Thomassen 2007: 25ff). Utbildningen i sin tur påverkas av samhället som ger uttryck för vilken kunskap som är önskvärd att ha (Lindholm 1990: 126). Detta gör att utbildningen också kommer att lära ut just denna kunskap och då flyktingsituationen under hösten 2015 var en så stor del av samhället blir det naturligt något i fokus, särskilt, kan man tänka sig, på en socionomutbildning då de som i framtiden ska arbeta med dessa människor utbildar sig där.

I våra resultat utläser vi att de som går på termin ett är de som är mest positivt inställda och även de som har mest kunskaper gällande flyktingsituationen. Detta är något som bekräftar hypotesen vi har men inte på det sätt som vi först trodde. Vi hade en tanke om att de

studenter som går på termin sju skulle vara de som var mer positiva och mer kunniga om ämnet. Detta på grund av att tidigare forskning visade på att högre utbildning ger mer positiva attityder men även att det sker en utveckling av kunskap under utbildningstiden (Hainmueller & Hiscox 2007: 405; Heggen 2008: 223, 225; Thomassen 2007: 26f). Dock har vi gällande detta fått tänka om. Att vi ser mer positiva attityder och mer kunskap hos studenterna på termin ett förstår vi utifrån att utbildningen också ger studenterna ett mer kritisk tänkande. Man får under utbildningens gång många fler teoretiska glasögon att se världen genom och man kan också sätta sig själv i relation till världen på ett annat sätt. Man har även mer erfarenheter från olika situationer som ger en praktisk kunskap i hur man agerar i olika skeenden (Hainmueller & Hiscox 2007: 405; Kalman 2013: 51ff; Lindholm 1990: 100; Thomassen 2007: 28ff). Detta kan påverka i vilken utsträckning man bara ser till den hjälpande delen av socialt arbete då man får en djupare förståelse för vad arbetet faktiskt innebär och att det inte alltid bara är till att hjälpa utan att det finns andra bakomliggande faktorer att betänka. Man kan här dra en parallell till utvecklingen i det filantropiska tänkandet där det gick från att vara en enbart hjälpande tradition till att bli en verksamhet där det krävdes att man gjorde rätt moraliskt och inte bara tänkte utifrån hjärtat (Förhammar 2000: 46ff).

En faktor som vi också tror kan spela in gällande kunskaps- och attitydskillnaderna mellan terminerna är att vi på termin ett finner de respondenter som är yngst. Studiens resultat visar att de respondenter som är yngst, mellan 19-29 år, är de som är mest positivt inställda till flyktingsituationen. Vi har en hypotes om att de respondenter som befinner sig i medelåldern, det vill säga mellan 30-40 år, skulle vara de som var mest positiva, något som dock inte var fallet. Ser vi till tidigare forskning och teorier om kunskap hittar vi en möjlig förklaring till detta faktum. Tidigare forskning har visat på en positiv trend, att yngre respondenter blir allt mer positiva, något som vi också finner stöd för i vår studie (Högskolan i Gävle 2014: 28). Att de yngre är mer positiva kan också förstås som att de är mer generellt riktade i sitt tänkande om vilka som ska få hjälp. På senare terminer har man möjligen redan inriktat sitt fokus mot vilken brukarkrets man vill arbeta i och därför ligger inte just flyktingsituationen i fokus längre. Därför antar vi att de yngre respondenterna inte ännu är specifika i sitt tänkande utan de har precis börjat utbildningen och lär sig mer breda begrepp och förståelse för helheten av arbetet snarare än att de inriktar sig på vad de vill jobba med när de är färdigutbildade. Respondenterna på termin sju har till och med redan läst sin valbara inriktningskurs och har på så sätt också redan ytterligare valt ett fokus för sitt hjälpande arbete. Förstår vi också att kunskap ger mer positiva attityder så blir det relevant att reflektera

över hur det kan komma sig att yngre respondenter har mer kunskap. Alla dessa ovanstående resonemang kan också göra att vi får en förståelse för sambandet som finns mellan kunskap och attityd i form av att bättre kunskap om flyktingsituationen ger bättre attityder till densamma (Rapeli 2014: 323).

9.2 Etniska relationer som påverkande variabel

I tidigare forskning ser vi resultat som visar att de personer som har en annan etnisk bakgrund eller mycket kontakt med personer med annan etnisk bakgrund är mer positiva till invandring (Hainmueller & Hiscox 2007: 406; Matsuo, McIntyre, Cheah & Karamelic 2010: 9; Staerklé, Sidanius, Green & Molina 2005: 7). I denna studie ser vi en viss variation i dessa förhållanden. Av resultaten utläses att de respondenter som har en personlig kontakt med personer med annan etnisk bakgrund (som har fler eller färre vänner med denna bakgrund) har mer positiva attityder till flyktingsituationen. Detta jämfört med de personer som har en personlig kontakt men på ett mer erfarenhetsbaserat plan (de som själva är födda utanför Sverige eller har föräldrar som är födda i ett annat land). Utifrån teorin om nationalstaten underbygger vi ett resonemang om varför så är fallet. Orsaken kan möjligen vara att de respondenter som uppgett att de själva är födda i ett annat land eller har föräldrar som är födda utanför Sverige har upplevt, eller har en närstående som upplever, utanförskap i ett segregerat samhälle. Dessa personer kan också ha en stor kontakt i övrigt, förutom familjemedlemmar, med olika invandrargrupper som gör att de på ett annat sätt "lever i problemet" jämfört med de respondenter som inte har denna bakgrund. De har alltså en helt annan förståelse och bild av vad de anser behöver göras för att lösa problemen som redan finns. Detta kan resultera i att man har en tanke om att samhället borde prioritera de utsatta i samhället först innan man kan ta emot och hjälpa fler människor och på så sätt eventuellt göra ett redan befintligt problem värre. Detta är en väldigt grundläggande tanke inom det nationella statstänkandet att man måste hjälpa de personer som finns i landet först. De egna är viktigare än de utomstående och de som är i Sverige bör prioriteras både gällande hjälpinsatser och andra resurser (Dominelli 2008: 188; Johansson 1993: 20; Lorenz 1994/1996: 33).

De som uppger att de inte har denna bakgrund men att de har flera vänner som är av annan etnisk bakgrund kan istället ha sett det positiva i situationen, att de lär känna en ny vän och att de förstår att de personer som kommer från andra länder inte upplevs utgöra något hot mot den nationella identiteten. Därför kan de istället se en mer fördelaktig vinkel av att hjälpa

flyktingar eller asylsökande generellt. Dessa respondenter kan också ha en mer generell filantropisk tanke om att vilja hjälpa övergripande snarare än rikta sitt fokus åt något speciellt håll. De önskar i första hand kunna hjälpa så många som möjligt oavsett vilka dessa personer är (Förhammar 2000: 24).

Resonemang kan också föras utifrån teori om kunskap. Att ha kontakt med personer av annan etnisk bakgrund, eller att själv ha en annan etnisk bakgrund kan ses som erfarenheter. Dessa erfarenheter omvandlas sedan till kunskap för att möjliggöra att vi kan förstå sammanhang och situationer som vi hamnar i (Benner & Widmalm 2011: 114). De som till exempel har erfarenhet av att ha många vänner med annan etnisk bakgrund har positiva erfarenheter av detta som också göra att de ser på flyktingsituationen på ett visst sätt. Likaså blir det för de som själva har en annan etnisk bakgrund eller har föräldrar som har det. De har också erfarenheter men andra sådana som därför också gör att de förstår dessa situationer, till exempel flyktingsituationen, på ett annat sätt.

9.3 Nationell identitet och filantropi i samverkan

Något som har väldigt tydliga resultat i vår undersökning är hypoteserna som gäller att de respondenter som röstat mer högerriktat är mer negativa än de som röstat vänsterriktat och att de respondenter som känner en starkare nationell identitet också är de som är mer negativa än de som inte känner samma identitetskänsla. För att förstå detta utgår vi ifrån teorin om nationalstaten då det kan säga oss att de som känner en stark nationell identitet kan komma att tycka att den kultur som finns i Sverige kommer förstöras om det är för stor invandring hit, då gemenskapen i samhället kan raseras på grund av att segregering kan skapas, vilket också leder till att grupperingar bildas i samhället som gör att den svenska kulturen inte längre är densamma och inte heller är den enda kulturen som utövas i landet. Samhällets normer och de historiska traditioner som utgör landets identitet kan hotas i ett mångkulturellt samhälle (Dominelli 2008: 168; Johansson 1993: 18ff; Pittelkow 2004: 12).

Ovanstående resonemang behöver inte heller i sin tur betyda att man inte vill hjälpa någon utomstående utan, som har nämnts tidigare att socionomstudenter har den grundläggande tanken att vilja hjälpa men utifrån nationalstatens tanke, så vill man använda de resurser som finns i samhället på den egna befolkningen innan man hjälper någon utomstående (Dominelli 2008: 188; Johansson 1993: 20; Lorenz 1994/1996: 33). Samtidigt kan vi inte utesluta att respondenter som har en stark nationell identitet inte har en filantropisk utgångspunkt för att man vill hjälpa befolkningen i det egna värdlandet först. Problematiken som kan uppstå för

socionomstudenterna i deras kommande arbetsliv är att de som socialarbetare i förekommande fall utgår ifrån vem eller vilka som är värda resurser. Detta istället för att utgå från att vara helt igenom filantropiska och se att alla människor i landet är värda de resurser som finns tillgängliga (Dominelli 2008: 10f, 21, 188; Förhammar 2000: 24; Lorenz 1994/1996: 33). Som helt igenom filantropisk socialarbetare borde man se alla människor i hela världen som värda resurser. Dock är detta inte möjligt om inte alla länder har denna värdering, något som i nuläget är väldigt otänkbart. Men då kan man som socialarbetare i alla fall se till de personer som tagit sig till landet där man jobbar och bedöma dem allihop utifrån samma kriterier på en mellanmänsklig nivå.

För respondenter som röstat mer högerriktat kan vi anta att resursfrågan blir en central del då asylsökande kan ses som en börda eller som en ekonomisk belastning för samhället vilket också kan vara en möjlig orsak till varför man har denna kritiska syn (Matsuo, McIntyre, Cheah & Karamehic 2010). Även här kan vi utgå från kunskapsteorin där kunskap ger mer positiv attityd, då vi har sett ett samband mellan att goda kunskaper ger mer positiva attityder och därför kan vi dra slutsatsen att respondenter med mer negativa attityder gällande flyktingsituationen också har mindre kunskap. Därför kan det vara en möjlig faktor att man rent faktiskt inte vet hur flyktingsituationen ser ut i form av fakta och hur den påverkar samhället man lever i utan man väljer att se till de faktorer man hört talas om eller det man själv tror om situationen och låter det påverka vilka attityder man får. Det kan också påverka att man som individ väljer att inte ta till sig just den kunskapen som rör flyktingsituationen eftersom det inte är något som intresserar en. Här kan vi dock argumentera för att socionomstudenter på ett eller annat sätt bör ha hört talas om denna extrema situation med avseende på vilken utbildning de läser. Då blir det snarare en faktor vilken information utbildningen bistår med men det slutgiltiga ansvaret ligger ändå hos den individ som väljer att antingen ta till sig kunskapen eller strunta i den (Lindholm 1990: 126).

10 Avslutande diskussion

Nedan förs en diskussion gällande det som framkommit i studiens resultat och analys samt att vi kopplar resonemang till de frågeställningar som studien bygger på. Vi uttrycker också de fria tankar som uppkommit under arbetet med studien och ger korta förslag på vilka vidare studier som kan vara intressanta utifrån vad som framkommit i denna.

Denna studie tar sin utgångspunkt i fyra frågeställningar som har lyfts och sökts svar och mening för. Resultat och analys gör gällande att socionomstudenterna i södra Sverige har en överlag positiv inställning till flyktingsituationen och goda kunskaper kring densamma som gör att vi förstår dem som en filantropiskt tänkande grupp. Detta är något som vi förväntat oss då studenterna på utbildningen är en homogen grupp. Dock visar resultaten att studenterna inte är en helt liktänkande krets. På attitydfrågorna kan vi i vissa av resultaten utläsa en skillnad i åsikter socionomstudenterna emellan. Detta var något som vi inte förväntade oss i så stor utsträckning som resultaten har visat men vi har ändå funnit och visat på en förståelse för varför dessa faktorer blir gällande hos socionomstudenterna med utgångspunkt i de teorier som är aktuella i studien. Likaså har vi gjort gällande att det finns en hel mängd olika bakgrundsvariabler hos varje enskild individ av socionomstudenterna som påverkar hur deras attityder är och vilka kunskaper de har. Även detta har visats kunna förstås genom resonemang om filantropi, nationell identitet och teorier om kunskap.

Något som framkommit under arbetet med studien är att det är väldigt komplicerat att mäta negativa attityder. Vi är dock medvetna om att vi aldrig kan vara helt säkra på vad som ska räknas som negativt och inte. Vi har även märkt att socionomstudenterna ute i klasserna vi har besökt har reflekterat över detta när de svarat på frågorna. Vi har fått besvara frågor, tankar och resonemang när vi varit ute och samlat in vår empiri och de frågor vi fått har i vissa fall varit gällande hur man kan tänka om de olika attitydfrågorna. Utifrån att det varit komplicerat att mäta dessa negativa attityder så kan vi ta som exempel att det inte alltid är självklart vad som är negativt och inte. Ett bra exempel är frågan i enkäten som berörde att hjälpa de asylsökande i hemländerna. Denna fråga kunde tolkas på olika sätt, som många andra frågor, dock har vi kunnat klargöra ute på plats i stort sätt vad vi menat med de olika påståendena och frågorna.

Att det finns en samvariation mellan kunskaper och attityder är en faktor som för oss varit väldigt intressant. Att vi dock inte fick den samvariation vi trott i fråga om att det visade sig faktiskt vara studenterna på termin ett som hade bättre attityder och bättre kunskap är fascinerande och en möjlig utgångspunkt för vidare studier med möjlighet till större urval och

möjlighet att följa samma studentgrupp. Vi har kort resonerat om varför denna stora kunskap och bättre attityd finns hos de yngre socionomstudenterna men för att det inte bara ska vara spekulativt behövs studier på området. Kanske socialiseras man in i ett mer kritiskt tänkande under dagens socionomutbildningar. När man ansöker om att få genomföra en socionomutbildning har man endast en önskan om att kunna vara en hjälpende faktor i samhället och när man sedan lämnar utbildningen har man mycket annan kunskap med sig därifrån som gör detta relativt "simpel" tänkande svårt att efterleva. Ett möjligt resonemang kan gällande kunskapsdelen också vara att de respondenter som är yngre är de som har lättast att tillskansa sig och mer tillgång till det kunskapssamhälle vi lever i idag. En väldigt stor del av den kunskap som finns går att finna online, på internet och i sociala medier. Vi blir hela tiden uppdaterade med olika nyheter på ett väldigt lättillgängligt sätt och vi måste därför också hela tiden ta ställning till olika skeenden i vår omvärld. Denna media form gör också att de yngre respondenterna kan skaffa oerhört mycket kunskap genom att klicka några gånger med tummen.

Vi har också varit inne och berört tankar om vilka konsekvenser de olika faktorerna i studien kan komma att få. Det som har varit mest spännande för oss har dock varit tanken om hur det fungerar att koppla samman en tanke om nationell identitet med ett filantropiskt kännande. Är detta en möjlighet eller skiljer sig de båda för mycket åt? Hur ser yrkesverksamma socionomer eller socionomstudenter på sin roll i upprätthållandet av en nationalstat eller nationell identitet och hur påverkar socionomstudenters eventuella nationalstatstänkande deras framtida yrkesroll. Lika intressant blir det att se det omvända fallet om man försöker arbeta utifrån tankarna om filantropi och de värderingar som detta medför. Föredrar socionomstudenter, och till följd även socialarbetare, att arbeta från hjärtat, hjärnan eller en kombination av förnuft och känsla.

11 Referenslista

- Akrami, Nazar, Bo Ekehammar & Tadesse Araya (2000) Classical and modern racial prejudice: a study of attitudes toward immigrants in Sweden. *European Journal of Social Psychology*, 30, 521-532.
- Andersson, Gunvor & Hans Swärd (2008) Etiska reflektioner. I: Anna Meeuwisse, Hans Swärd, Rosmari Eliasson-Lappalainen & Katarina Jacobsson (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Benner, Mats & Sven Widmalm (2011) *Kunskap*. Malmö: Liber AB.
- Breton, Charles (2015) Making National Identity Salient: Impact on Attitudes toward Immigration and Multiculturalism. *Canadian Journal of Political Science*, 48 (2), 357-381.
- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber AB.
- Chandler, Charles R. & Yung-mei Tsai (2001) Social factors influencing immigration attitudes: an analysis of data from the General Social Survey. *The Social Science Journal*, 38, 177-188.
- Davidov, Eldad & Bart Meuleman (2012) Explaining Attitudes Towards Immigration Policies in European Countries: The Role of Human Values. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38 (5), 757-775.
- Dominelli, Lena (2008) *Anti-racist social work*. Tredje uppl. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan.
- Dominelli, Lena (2009) *Introducing Social Work*. Cambridge: Polity Press.
- Eurostat (2001) Why do people migrate? [<http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistics-in-focus/-/KS-NK-01-001?msg=mailSent>. Hämtat 2016-04-11.]
- Eurostat (2015) Asylum and new asylum applicants - annual aggregated data. [<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00191&plugin=1>. Hämtat 2016-04-11.]
- Eurostat (2016) Asylum statistics. [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics. Hämtat 2016-03-08.]
- Förhammar, Staffan (2000) *Med känsla eller förnuft?* Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Hainmueller, Jens & Michael J. Hiscox (2007) Educated Preferences: Explaining Attitudes Toward Immigration in Europe. *International Organization*, 61: 399-442.

- Heggen, Kåre (2008) Social workers, teachers and nurses - from college to professional work. *Journal of Education and Work*, 21:3, 217-231.
- Hernes, Gudmund & Knud Knudsen (1992) Norwegians' Attitudes Toward New Immigrants. *Acta Sociologica*, 35: 123-139.
- Högskolan i Gävle (2014) Mångfaldsbarometern 2014. [<http://www.hig.se/download/18.4db66897149b264e1ba4df24/1417115797086/mangfald.pdf>. Hämtat 2016-03-08.]
- Johansson, Rune (1993) Nationer och nationalism: Teoretiska och empiriska aspekter. I: Sven Tägil (red.) *Den problematiska etniciteten - Nationalism, migration och samhällsomvandling*. Lund: Lund University Press.
- Kalman, Hildur (2013) Kunskap och kunnigt handlande. I: Björn Blom, Stefan Morén & Lennart Nygren (red.) *Kunskap i socialt arbete - Om villkor processer och användning*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Kalman, Hildur & Veronica Lövgren (2012) Etik i forskning och etiska dilemman - En introduktion. I: Hildur Kalman & Veronica Lövgren (red.) *Etiska dilemman: Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Körner, Svante & Lars Wahlgren (2015) *Statistiska metoder*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lindholm, Stig (1990) *Kunskap - från fragment till helhetssyn*. Andra uppl. Stockholm: Allmänna förlaget.
- Lorenz, Walter (1994/1996) *Socialt arbete i ett föränderligt Europa*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Lunds universitet (2016) Socionomprogrammet. [<http://www.lu.se/lubas/i-uoh-lu-SGSOC>. Hämtat 2016-03-15.]
- Matsuo, Hisako, Kevin McIntyre, Wai Hsien Cheah & Ajlina Kramehic (2010) Ambivalent Prejudice toward Refugees: The Role of Social Contact and Ethnic Origin. *Missouri Electronic Journal Of Sociology*, 7: 1-19.
- Meeuwisse, Anna & Hans Swärd (2006) Vad är socialt arbete? I: Anna Meeuwisse & Hans Swärd (red.) *Socialt arbete - en grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Metro (2015) Svenska folket: Bra med gränskontroller. [http://www.metro.se/svenska-folket-bra-med-granskontroller/EVHokt!suKw8d6RcELgE/?fb_comment_id=975914655814910_975942985812077#f2c57245e8. Hämtat 2016-03-08.]
- Migrationsverket (2016) Historik. [<http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Fakta-om-migration/Historik.html>. Hämtat 2016-03-08.]

- Montesino, Norma & Erica Righard (2015) Internationellt erfarenhetsbaserat lärande. I:
 Norma Montesino & Erica Righard (red.) *Socialt arbete och migration*. Malmö:
 Gleerups Utbildning AB.
- Morabia, Alfredo, & Georges C. Benjamin (2015) The Refugee Crisis in the Middle East and
 Public Health. *American Journal Of Public Health*, 105 (12), 2405-2406.
- Nationalencyklopedin (2016a) Kunskap.
 [<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kunskap>. Hämtat 2016-04-26.]
- Nationalencyklopedin (2016b) Attityd.
 [<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/attityd>. Hämtat 2016-04-26.]
- Nationalencyklopedin (2016c) Filantropi.
 [<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/filantropi>. Hämtat 2016-05-12.]
- Pittelkow (2004) *Forsvar for nationalstaten*. Andra uppl. Danmark: Lindhardt og Ringhof.
- Rapeli, Lauri (2014) Knowledge and Opinion: The Immigration Issue in the 2011 Finnish
 Parliamentary Elections. *Nationalism and Ethnic Politics*, 20 (3), 309-327.
- Staerklé, Christian, Jim Sidanius, Eva G. T. Green & Ludwin Molina (2005) Ethnic
 Minority-Majority Asymmetry and Attitudes Towards Immigrants Across 11 Nations.
Psicologia Política, 30, 7-26.
- Statistiska centralbyrån (2015) Universitet och högskolor - Sökande och antagna till
 högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå höstterminen 2015.
 [http://www.scb.se/Statistik/UF/UF0206/2015T02T/UF0206_2015T02T_SM_UF46SM1501.pdf. Hämtat 2016-04-20]
- Statistiska centralbyrån (2016a) Antal asylsökande åren 2010-2016 och asylsökande per
 månad åren 2011-2016.
 [http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Manadsstatistik---Riket/400382/.
 Hämtat 2016-04-11]
- Statistiska centralbyrån (2016b) Nu är männen fler än kvinnorna i Sverige.
 [http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Behallare-for-Press/399296/.
 Hämtat 2016-04-12]
- Stockholms universitet (2016) Vad gör en socionom?
 [<http://www.socarb.su.se/utbildning/studieinformation/vad-gör-en-socionom>. Hämtat
 2016-03-15.]

- Svenska dagbladet (2016) Protestaktion mot id-kontroller ställde in tåg.
[<http://www.svd.se/protestaktion-mot-id-kontroller>. Hämtat 2016-03-08.]
- Thomassen, Magdalene (2007) *Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion i vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Trost, Jan (2012) *Enkätboken*. Fjärde uppl. Lund: Studentlitteratur AB.
- Trounson, Justin S., Christine Critchley & Jeffrey E. Pfeifer (2015) Australian Attitudes Toward Asylum Seekers: Roles of Dehumanization and Social Dominance Theory. *Social Behavior and Personality*, 43 (10), 1641-1656.
- Trygged, Sven & Bodil Eriksson (2012) How do students perceive the international dimension in social work education?: An enquiry among swedish and german students. *Journal of Social Work Education*, 48 (4), 655-667.
- Vetenskapsrådet (2002) Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. [<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>. Hämtat 2016-03-08.]
- Vision (2015) Med rätt förutsättningar klarar vi det här! - 1024 medlemmar i Vision om flyktingsituationen.
[<http://mb.cision.com/Public/1167/9864938/83b07a1640f8b978.pdf>. Hämtat 2016-03-08.]

Bilaga 1 – Mejl till kursföreståndare

Hej,

Vi är två socionomstudenter vid Lunds universitet som läser vår sjätte termin på programmet och just nu är mitt uppe i att genomföra vår kandidatuppsats. Syftet med vår studie är att undersöka socionomstudenters, på termin ett och termin sju i södra Sverige, attityder och kunskaper gällande flyktingsituationen i augusti-december 2015. Anledningen till att vi söker kontakt med just dig är för att du är kursansvarig för socionomstudenterna som läser termin (ett/sju) vid (universitetsnamn). Om vi får skulle vi väldigt gärna vilja komma och genomföra en enkätundersökning i klassen du är ansvarig för. Vi kommer i så fall att åka ut till respektive högskola och dela ut enkäterna personligen till studenterna och då förklara studien även för dem. För att kunna genomföra det behöver vi i så fall veta när studenterna har gemensamma lektioner så att vi kan dela ut enkäterna till alla på samma gång. Vårt önskemål skulle vara att komma någon dag i nästa vecka, alltså vecka 15. Vi vill också gärna ha kontakt med undervisande lärare för just det lektionstillfället så att vi kan informera även dem och fråga när på lektionen det passar sig att vi lånar tio minuter.

Med vänliga hälsningar, Mai Le Thi och Sofia Larsson

E-mail: gso10ml1@student.lu.se - Mai Le Thi

E-mail: soc13sl2@student.lu.se - Sofia Larsson

Bilaga 2 – Försättsblad

En studie gällande socionomstudenters attityder och kunskaper gällande flyktingsituationen i augusti-december 2015.

Vi heter Mai Le thi och Sofia Larsson och är två socionomstudenter som studerar vid Lunds universitet. Under den här terminen ska vi genomföra vår kandidatuppsats och behöver din hjälp med att genomföra studien.

Syftet med vår studie är att undersöka socionomstudenters, på termin ett och termin sju i södra Sverige, attityder och kunskaper gällande flyktingsituationen i augusti-december 2015.

Enkäten består av 22 frågor och för att delta i studien ber vi dig att svara på dessa frågor. Det kommer att ta dig ca fem-tio minuter att fullfölja enkäten.

Det är helt frivilligt att delta i studien och du får när som helst avbryta ditt deltagande. Enkätsvaren kommer att användas gruppvis och inga individuella uppgifter kommer att analyseras. All information kommer att behandlas konfidentiellt och dina svar kommer endast att användas i denna studie och kommer ej att delas med annan part.

Har du frågor angående studien är du välkommen att kontakta:

Mai Le thi

E-post: gso10ml1@student.lu.se

Sofia Larsson

E-post: soc13sl2@student.lu.se

Handledare: Anna Tegunimataka

E-post: anna.tegunimataka@ekh.lu.se

Detta försättsblad får du gärna behålla.

Bilaga 3 – Enkät

Enkätundersökning

*Socionomstudenters, på termin ett och termin sju i södra Sverige, attityder
och kunskaper gällande flyktingsituationen i augusti-december 2015.*

LUNDS
UNIVERSITET

Mai Le Thi & Sofia Larsson

Handledare: Anna Tegunimataka

Bakgrund:

1. Hur gammal är du?

_____år

2. Kön

- Man
- Kvinna
- Annat

3. Vilken termin läser du?

- Termin 1
- Termin 7

4. Vilket parti röstade du på i det senaste valet?

- Socialdemokraterna
- Moderata samlingspartiet
- Centerpartiet
- Liberalerna
- Kristdemokraterna
- Vänsterpartiet
- Sverigedemokraterna
- Miljöpartiet – de
- gröna
- Feministiskt initiativ
- Annat

5. Är du född i Sverige?

- Ja
- Nej

6. Är någon av dina föräldrar födda i ett annat land?

- Ja
- Nej

7. Har du vänner som har en annan etniskt bakgrund?

- Ja, ett fåtal
- Ja, flera
- Nej, inga

Din egen inställning till flyktingsituationen:

Nedan följer en rad påståenden, sätt ett kryss i den ruta där svarsalternativet bäst överensstämmer med din inställning. Observera att du endast ska sätta kryss i EN ruta vid varje påstående.

	Instämmer helt	Instämmer delvis	Tar delvis avstånd	Tar helt avstånd	Vet inte
8. Det var rätt att Sverige införde gränskontroller	☐	☐	☐	☐	☐
9. Sverige borde ha striktare invandringspolitik	☐	☐	☐	☐	☐
10. Sverige borde ta emot fler asylsökande	☐	☐	☐	☐	☐
11. Hjälpn borde ges till de asylsökande i deras hemländer	☐	☐	☐	☐	☐
12. Mångkulturella samhällen är bra	☐	☐	☐	☐	☐
13. Invandringen utgör ett hot mot den nationella identiteten	☐	☐	☐	☐	☐
14. Invandring är en ekonomisk resurs	☐	☐	☐	☐	☐
15. Asylsökande bör ha rätt att få söka asyl i det land de helst vill	☐	☐	☐	☐	☐

Dina kunskaper om flyktingsituationen:

Nedan följer en rad faktafrågor. Svara efter bästa förmåga och sätt ett kryss vid det svarsalternativ som du tror är rätt.

8. Under perioden augusti-december 2015 sökte följande antal människor asyl i Sverige? (Avrundat till hela tusental)

- 56 000   96 000   126 000   156 000

17. Under perioden augusti-december 2015 sökte följande antal människor asyl i Europa? (Avrundat till hela tusental)

- 506 000   606 000   706 000   806 000

18. Under 2015 uppskattas följande antal människor ha varit på flykt i hela världen?

- ca 20 miljoner   ca 40 miljoner   ca 60 miljoner   ca 80 miljoner

19. Den huvudsakliga anledningen till att så många människor migrerade under perioden augusti-december 2015 var?

- På grund av konflikter och oroligheter   Bättre sjukvård   För att studera   För att arbeta

20. Det största antalet asylsökande kom, under 2015, ifrån följande land?

- Afghanistan   Syrien   Irak   Eritrea

21. I Europa tog följande land emot flest asylsökande under 2015?

- Sverige   Tyskland   Frankrike   Grekland

22. Som konsekvens av flyktingsituationen i Sverige beslutade svenska regeringen att?

- Stänga gränserna   Ta en paus i mottagandet av asylsökande   Införa tillfälliga gränskontroller   Öka mottagandet av asylsökande

Tack för din medverkan!!